

BORGARTING LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 13.12.2018

Saksnr.: 18-162009ASK-BORG/04

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Lagdommer

Jørgen Monn
Anne Ellen Fossum
Christian Lund

Ankende part	Håkon Wium Lie	Advokat Halvor Manshaus
Ankende part	Fredrik Ljone	Advokat Halvor Manshaus
Ankemotpart	Stiftelsen Lovdata	Advokat Jon Wessel- Aas

Saken gjelder anke over Oslo byfogdembetets avgjørelse om midlertidig forføyning.

1 Sakens bakgrunn

Ingen av partene har, slik lagmannsretten har oppfattet det, hatt vesentlige innvendinger mot beskrivelsen av sakens bakgrunn i Oslo byfogdembetets kjennelse. Lagmannsretten gjengir derfor saksfremstillingen fra kjennelsens side 2-11:

Saken gjelder begjæring om midlertidig forføyning om forbud mot offentliggjøring, videreformidling, overdragelse, samt pålegg om sletting av opplysninger hentet fra database utarbeidet av Stiftelsen Lovdata.

Sakens bakgrunn:

Prosessuelt:

Den 31. mai 2018 fremmet Stiftelsen Lovdata (heretter Lovdata) begjæring om midlertidig forføyning mot Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie (heretter også omtalt som de saksøkte, Rettspraksis.no eller RP). Uten forutgående muntlig forhandling avsa Oslo byfogdembete den 1. juni 2018 kjennelse i sak 18-083936 TVI-OBYF/2 med slik slutning:

1. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie pålegges å fjerne alle rettsavgjørelser på Rettspraksis.no som har sitt opphav fra Lovdatas database, samt slette enhver datafil på Rettspraksis.no som er lastet ned fra Lovdatas database.
2. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å overdra eller å medvirke til overdragelse av rettsavgjørelser og/eller datafiler som nevnt i punkt 1 til tredjemenn, samt til selv å tilgjengeliggjøre eller medvirke til å tilgjengeliggjøre det samme via andre digitale plattformer.
3. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å slette informasjon om utvikling, drift, tilgjengeliggjøring, bruk av og uthenting av innhold fra Rettspraksis.no.
4. Håkon Wium Lie, Fredrik Ljone betaler kr. 102 825 i sakskostnader til Stiftelsen Lovdata innen to uker etter forkynning av denne kjennelsen.

Den 8. juni 2018 fremmet de saksøkte begjæring om muntlig forhandling i saken. Slike forhandlinger ble avholdt den 30. og 31. august 2018 i Oslo tinghus. Det vises til rettsboken.

Saken faktiske bakgrunn:

Nærmere om Lovdata:

Lovdata er en stiftelse opprettet i 1981 av Justisdepartementet og Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Formålet er i vedtektenes § 3 angitt slik:

«Lovdata er en allmennyttig institusjon. Stiftelsens formål er å opprette, vedlikeholde og drive systemer for rettslig informasjon. Stiftelsen kan påta seg oppdrag fra så vel det offentlige som fra private i forbindelse med dette. Stiftelsen kan også bidra til forskning og utvikling innenfor stiftelsens formål.»

Det følger av vedtektenes § 5 at stiftelsen skal være selvfinansierende:

«Lovdatas drift skal være selvfinansierende, men baseres ikke på fortjeneste. Det skal ikke være til hinder for at Lovdata kan legge seg opp reserver for å sikre den fortsatte oppbygging og drift og muliggjøre bevilgning til forskning innenfor stiftelsens formål.»

I fremlagt omtale av Lovdata fremgår at Lovdata hadde en omsetning på 40 millioner kroner i 2016. Egenkapitalandelen er på 85 %. Det er fremkommet i bevisføringen at Lovdata har omlag 40 millioner kroner i likvider hvorav 20 millioner er avsatt på et sikringsfond som skal kunne benyttes ved uforutsette hendelser.

Lovdatas styre består av 5 medlemmer med personlige varamedlemmer. Det følger av vedtektene § 6 at Justisdepartementet, Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, Den Norske Advokatforening, Den Norske Dommerforening og Stortinget hver oppnevner et styremedlem med varamedlem.

Det følger av § 11 at Lovdata har plikt til å vedlikeholde en database over lover.

I § 14 er det bestemt følgende:

«Hvis stiftelsen skal opphøre å eksistere, skal stiftelsens eiendeler og forpliktelser deles i to like deler. Justisdepartementet og Lovsamlingsfondet skal disponere her sin del til beslektede formål.»

Siden 2001 har Lovdata etter avtale med Justisdepartementet stått for den offisielle kunngjøringen av lover og forskrifter. Lover og forskrifter kan ikke gjøres gjeldende mot borgerne før de er kunngjort. Reglene om kunngjøring av lover og forskrifter er gitt i Lov om Norsk lovtidend (lov 1969 nr. 53). Loven § 4 gir forskriftshjemmel for å bestemme regler for utgivelse og drift av Norsk Lovtidend. I forskrift om Lovdatas lovdata-baser (forskrift av 21. juni 1994 nr. 644) bestemmes i § 1 at

Justisdepartementet gis adgang til å inngå avtale med stiftelsen Lovdata om utnyttelse av Lovdatas databaser for lover og forskrifter. Det er inngått slik avtale med Lovdata. Databaser som omhandles i en slik avtale, er unntatt fra kreditorbeslag når ikke annet er fastsatt i avtalen. Annet er ikke fastsatt i den aktuelle avtalen. En database som på dette grunnlag er unntatt fra kreditorbeslag, kan ikke overdras eller pantsettes uten departementets samtykke, jf. forskriftens § 2. I forskriftens § 3 er bestemt følgende: *«Dersom stiftelsen Lovdata blir oppløst, eller slutter å tilby rettslige informasjonstjenester, skal staten ha rett til å overta de databaser der lov- og forskriftsmateriale inngår som en vesentlig del»*. Dette innebærer at Lovdatas base over lover og forskrifter er underlagt særlige regler som nevnt. Dette gjelder ikke lovdatas base over andre rettskilder, herunder basen over avgjørelser fra Høyesterett.

Nærmere om Lovdatas oppbygging av databasen over rettspraksis.

Lovdata har siden 1980-tallet publisert rettsavgjørelser mottatt fra domstolene. I tillegg har lovdata gjennomført en omfattende digitalisering av rettsavgjørelser som tidligere kun var publisert på papir i Norsk Retstidende (Rt) og Rettens Gang (RG). I mai 1983 lanserte lovdata et onlinesystem hvor en bla. publiserte sammendrag av høyesterettsavgjørelser fra 1961 til 1983. I 1986 ble det opprettet en ny base basert på sammendragene i RG hvor basen ved lanseringen gikk tilbake til 1975. Lovdatas forskjellige databaser er etter det stadig utvidet og omfatter i dag en rekke rettskilder.

Domstoladministrasjonen (DA) avgav i 2007 en rapport om avgivelse av dommer og kjennelser til rettslige informasjonssystemer. Bakgrunnen for rapporten var gjenbruksdirektivet. Det fremkommer i rapporten at Lovdata fra 1987 og fram til rapporten ble skrevet i 2007 har hatt en muntlig avtale med Høyesterett om oversendelse av alle dommer og kjennelser til Lovdata. Siden 2000 er dommene oversendt elektronisk til Lovdata, kryptert, via en egen linje. Dommene og kjennelsene ble overført uten sammendrag og uten anonymisering. Høyesterett anmerket hvilke dommer som må anonymiseres. Lovdata laget sammendrag. Avtalen var ikke eksklusiv, men det fremgår av rapporten at bare Lovdata får overført dommer på denne måten. I tillegg sendte Høyesterett avgjørelser på diskett til redaksjonen i Rt. Redaksjonen i Rt. stod for sammendrag og anonymisering. Det fremgår videre av rapporten at Lovdata inngikk avtale med de enkelte lagmannsretter om oversendelse av dommer og kjennelser. Det fremgår av rapporten at lagmannsrettene skulle lage sammendrag og gi informasjon om behov for anonymisering. Domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa ble tilpasset til avtalen slik at dette ble en obligatorisk aktivitet for første dommer i saken. Det fremkommer også av rapporten at det ble oversendt avgjørelser fra tingrettene basert på en muntlig avtale. Avgjørelsene mottas uavhengig av om de er unntatt offentlighet eller ikke. Det fremgår av rapporten at avtalen ikke er eksklusiv, men i praksis har ikke andre som har rettet henvendelse fått tilgang på linje med Lovdata.

Fram til 2004 stod Lovdata for en videreformidlingstjeneste. Dette innebar at Lovdata videreformidlet avgjørelser herunder fra Høyesterett til andre aktører. Det er fremlagt e-post av 7. juni 2004 fra Skeie i Gyldendal rettsdata til DA hvor det fremgår at tjenesten opphører fra 15. mai 2004. Det fremgår at Gyldendal rettsdata tidligere er henvist fra domstolene til denne videreformidlingstjenesten. Begrunnelsen var at dette var enklere for domstolene. Som følge av oppsigelsen ønsker Gyldendal rettsdata en ordning der de får tilsendt avgjørelser fra Høyesterett og lagmannsrettene pr. e-post. Det er videre fremlagt brev av 2. februar fra EasyFind AS, ved advokat, som opplyser at en ikke har lyktes å oppnå en tilfredsstillende avtale med Lovdata. Selskapet ønsker en egen avtale med DA uavhengig av sin konkurrent Lovdata. I brev fra Høyesteretts kontor av 2. januar 2006 til The Caselex Association fremgår at saksbehandlingssystemet ikke er innrettet slik at man kan tilby elektronisk overføring av avgjørelser til flere adressater.

Bakgrunnen for rapporten var direktiv 2003/98/EF om gjenbruk av den offentlige sektors informasjon. Direktivet ble gjennomført i norsk rett pr. 1. januar 2008 ved ikrafttredelsen av ny offentlighetslov. I brev av 14. juni 2007 fra DA til Datatilsynet fremgår at arbeidsgruppen (som avgav over nevnte rapport) hadde som mandat å utrede nødvendige tilpasninger som følge av det nye direktivet. Det fremgår at en for å oppnå likebehandling av aktørene ønsker å gi andre tilgang på linje med den

tilgang Lovdata hadde. I brevet reises spørsmål vedrørende konsesjon fra Datatilsynet.

Fra 2008 har Høyesterett publisert sine avgjørelser tilgjengelig for allmenheten på internett.

Nærmere om Lovdatas database over avgjørelser fra Høyesterett

Lovdatas database over høyesterettsavgjørelser består i dag av avgjørelser i tidsperioden 1836 og til i dag. Det fremgår av Lovdatas egenomtale at databasen inneholder samtlige av Høyesteretts avgjørelser fra 1987 og framover. Videre inneholder basen alle årganger av Rt fra 1925 til 1986. Fra årgangene før 1925 er det publisert et utvalg dokumenter. Samtlige årganger av Rt er skannet og korrekturlest av Lovdata, foruten årgangene 1940 til 1986 hvor skanning ble utført eksternt. Det fremgår videre at Lovdatas databaser inneholder 19 119 dokumenter fra tingrettene, 78 810 dokumenter fra lagmannsrettene og 78 106 dokumenter fra Høyesterett.

I følge forklaring fra Storm-Paulsen skjedde hoveddelen av skanningen på slutten av 1990-tallet og i begynnelsen av 2000-tallet. Det var et omfattende arbeid som krevde mye manuelt arbeid. Etter en intern beregning i Lovdata legger en til grunn at det har gått med minst 52 årsverk for å bygge opp databasen over Høyesteretts avgjørelser. En bruker om lag ett redaksjonelt årsverk i året for å vedlikeholde basen over Høyesterettsavgjørelser, i tillegg kommer basens del av teknikernes arbeidsinnsats.

Når Lovdata får en avgjørelse fra Høyesterett bearbeides denne i flere trinn før avgjørelsen kan publiseres. I tillegg til selve teksten slik den er skrevet av dommerne i Høyesterett fremstår avgjørelsen utad med et sammendrag som enten er skrevet av redaksjonen i Rt eller av lovdata. Når avgjørelsen kommer inn lager redaksjonen i Lovdata et midlertidig sammendrag. Hvis dommen skal publiseres i Rt (elektronisk versjon der noen avgjørelser markeres som del av Rt) vil nytt sammendrag bli skrevet av redaktøren for Rt, for tiden Nils Erik Lie. Videre påføres dommen et felt for «Saksgang» hvor navn og saksnummer i tingretten og lagmannsretten påføres av Lovdata. Både i feltet for «Parter» og i selve teksten foretar Lovdata en anonymisering. I feltet for «Forfattere» setter Lovdata inn informasjon om eventuell dissens. Feltet «Henvisninger i teksten» settes inn av Lovdata. Henvisningene består av linker som kan klikkes på for å komme til den rettskilde det henvises til. Slike linker settes også inn av Lovdata i løpeteksten, der det henvises til rettskilder.

Når teksten kommer inn fra Høyesterett foretar Lovdata en konvertering til rett filformat og filtrering der sivile saker legges i databasen for sivile og straffesaker i basen for straffesaker. Teksten fra Høyesterett inneholder datakoder tilpasset papirformat. Lovdata må derfor omkode filen til koder som passer for publisering elektronisk. Det påføres koder for avsnitt, tabeller og for når premissene begynner og for hvor slutningen er. Eventuelle overskrifter kodes. Disse kodene skal gjøre det mulig å søke seg fram direkte til de enkelte elementer.

Den nevnte anonymisering krever flere arbeidsoperasjoner. Det må besluttes om saken skal anonymiseres. Ved vurderingen tas hensyn til både sakstypen og hvilket faktum som kommer fram i avgjørelsen. Lovdata anonymiserer mer enn det som er

pålagt etter lovgivningen. Selv om saksbehandler har hjelp av et anonymiseringsprogram, må programmet følges opp manuelt. Personnavn anonymiseres automatisk, men må følges opp manuelt. Adresser og steder må anonymiseres manuelt. Endringer i reglene eller synet på anonymisering krever fra tid til annen at en går tilbake i tidligere publiserte avgjørelser for å justere anonymiseringen. Det er forklart at en slik gjennomgang skjedde i 2002 og årene framover, dette gjaldt særlig fødselsdatoer.

Dommen behandles så med et henvisningsprogram slik at henvisninger i teksten kontrolleres og det opprettes koblinger mellom dette dokumentet og andre dokumenter i Lovdatas baser. Hvis en oppdager feil i henvisningene (teksten slik dommeren skrev den viser feil henvisning) påføres en rettemerknad slik at brukerne føres til rett rettskilde. Før dommen publiseres må arbeidet gjennomgå en kollegakontroll. Minst to personer er altså involvert før publisering.

Arbeidet med basen består ikke bare i å legge inn nye avgjørelser etter hvert som de kommer fra Høyesterett. Også tidligere publiserte avgjørelser påføres endringer, eksempelvis på grunn av Lovdatas krysshenvisninger.

Nærmere om sammendragene i avgjørelsene

I 1999 betalte Lovdata et stort beløp for en ikke-eksklusiv bruksrett til sammendrag fra RG og Rt fram til 1999. Fra 2000 og fram til en overtok rettighetene til Rt. betalte Lovdata et årlig beløp for en ikke-eksklusiv bruksrett til nye sammendrag fra Rt. Fram til og med 2015 ble sammendragene fra Rt kjøpt fra Advokatforeningen. Med virkning fra 2016 og framover har Lovdata overtatt rettighetene til Rt.

Ved gjennomgang av det som er publisert på Rettspraksis.no har en funnet 18 sammendrag som er markert med teksten «Sammendrag ved lovdata».

Inntil RG ble lagt ned kjøpte Lovdata sammendrag fra Advokatforeningen som erstattet opprinnelige sammendrag.

Lovdatas åpne sider og LovdataPro

Noe av Lovdatas database er tilgjengelig for alle via nettsiden lovdata.no. Alle lover og forskrifter ligger fritt tilgjengelig. Videre ligger rettsavgjørelser tilgjengelig inntil ett år etter publisering. Om lag halvparten av årlig omkring 30 millioner oppslag på den åpne siden gjelder lover og forskrifter.

For den som betaler tilbyr Lovdata en tjeneste kalt LovdataPro. Denne tjenesten gir tilgang til alle databaser over rettskilder. Dette gjelder bla. Lover, forskrifter, rundskriv, traktater, forarbeider, juridiske artikler, rettsavgjørelser herunder hele basen med høyesterettsavgjørelser, avgjørelser av nemnder og uttalelser eksempelvis fra Sivilombudsmannen, samt mye mer. Tilgangen gis gjennom et avansert søkeverktøy hvor en kan søke på en rekke måter. Det er ikke nødvendig for retten å beskrive dette i detalj ut over at søkeverktøyet i LovdataPro er betydelig mer avansert enn de søk en kan gjøre på den åpne siden. I tillegg kommer at det bare er de nyeste rettsavgjørelser som ligger på den åpne siden. Prisen på tilgang varierer med antallet personer i en virksomhet som får tilgang og hvilken type virksomhet det

er tale om. Typisk koster det 12 500 kroner i året for å få tilgang for 1-6 personer i en virksomhet. Advokatfirmaer som kun krever tilgang for en person betaler 8900 kroner, men 12 500 kroner hvis tilgangen gjelder opptil 6 personer.

Om Rettspraksis.no og oppstarten 17. mai 2018:

I fremlagt utskrift fra RPs nettside pr. 30. mai 2018, gir nettsiden en beskrivelse av egen virksomhet.

«Rettspraksis.no er et gratis oppslagsverk for rettsavgjørelser, der du kan søke og finne informasjon om gjeldende rett.

Innholdet på Rettspraksis.no er åpent, det vil si at det skapes av en frivillig sammenslutning av enkeltpersoner og grupper, som utvikler en felles ressurs om hva som er gjeldende rett.

Rettspraksis.no ble opprettet etter initiativ fra Fredrik Ljone og i tillegg til anonyme bidragsyttere er Håkon Wium Lie og Arthur Cideron sentrale bidragsyttere.»

Det fremgår av siden at Lie er mediekontakt og Ljone er redaktør. Nettsiden åpner for at flere bidragsyttere kjente og anonyme kan bidra til nettsiden. Det er forklart at det legges til rette for bidrag etter lignende prinsipper som gjelder for Wikipedias.

Wium Lie har tidligere organisert en aksjon for å gi fri tilgang til lover og forskrifter. Det er fremlagt en artikkel fra Aftenposten av 19. desember 1994 som omtaler aksjonen.

Retten legger til grunn at de saksøkte og Rettspraksis.no er et idealistisk prosjekt der formålet er å gi allmennheten tilgang til rettskilder, i denne saken er tilgangen til Høyesteretts avgjørelser tema. Det er ikke et formål å tjene penger på virksomheten.

Rettspraksis.no er ikke en juridisk person og begjæringen er rettet mot Wium Lie og Ljone personlig. Retten legger til grunn at partene er enige om at de to saksøkte har den tilstrekkelige kontroll med nettsiden, slik at de er rett adressat for forføyningen. Wium Lie og Ljone har ikke anført noe annet. Det har fremkommet at de kontrollerer selve nettstedet, noe som ga seg utslag i at de stengte nettstedet ned da de fikk kopi av begjæringen, den 31. mai 2018.

På RPs nettside under ofte stilte spørsmål står følgende om kilden for dokumentene:

«Hvem er kilden deres?

Kilden til alle rettsavgjørelser er domstolene. Det er dommerne i hver enkelt sak som skriver rettsavgjørelsene og som vi omtaler som forfatter.

Før Rettspraksis.no ble lansert den 17. mai 2018, var det reelt sett bare to steder man kunne få tak i rettsavgjørelser; Fra den enkelte domstol som avgjorde saken og Lovdata. Det er derfor rimelig å legge til grunn at også våre rettsavgjørelser kommer fra en av dem eller begge.

Vi følger en fast linje om at vi aldri oppgir hvem som har bidratt med rettsavgjørelser og vi spør heller ikke bidragsytere om hvor rettsavgjørelsene kommer fra. Vi fokuserer på å verifisere at rettsavgjørelsene er autentiske (kildekontroll) og publisere dem. All kontakt med bidragsytere vil om ønskelig skje konfidensielt, i henhold til Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.»

Nettsiden ble lansert 17. mai 2018 og var åpen fram til 31. mai 2018, da den ble stengt etter at en hadde mottatt begjæringen, men før kjennelsen kom 1. juni.

Lanseringen ble omtalt i Advokatbladet den 23. mai. Det fremgår der at nettsiden nå består av om lag 40 000 rettsavgjørelser, det fleste fra Høyesterett. Det fremgår også at de jobber med å «frigjøre» flere rettskilder, slik som forarbeider og forvaltningspraksis. Det fremgår at avgjørelsene vil bli liggende på siden uten tidsbegrensning. I Advokatbladet 24. mai uttaler direktør i Lovdata Storm-Paulsen at en nå kartlegger hva som er lastet ned og at en vurderer hvordan en skal respondere. Han svarer ja på spørsmål om han synes RP har begått «stofftyveri».

Den 29. mai 2018 sender Ljone en e-post til Storm-Paulsen. Han skriver der:

«Debatten om frie rettskilder er som kjent startet og mye tyder på at rettsavgjørelser nå kommer til å bli fritt tilgjengelig.

Vi vil derfor oppfordre Lovdata til å sette seg i førersetet, ta kontroll på det uungåelige, ved selv publisere rettsavgjørelsene fritt for allmennheten.

Dere har de beste systemene for dette og har nå mulighet til å komme Domstoladministrasjonen i forkjøpet og unngå ytterligere eskalering av debatten.

Rettspraksis.no vil da stenges ned.»

Etter å ha mottatt kopi av forføyningen sender Ljone e-post til Oslo byfogdembetes e-postadresse, den 31. mai 2018 kl. 1503. En anfører der at begjæringen bygger på uriktig faktum og ber om å bli kontaktet av dommeren.

Nærmere om innholdet på Rettspraksis.no i tidsrommet 17. mai til 31. mai 2018 og senere endringer:

Saken for retten begrenser seg til høyesterettsavgjørelser på Rettspraksis.no.

Wium Lie fikk tilgang til Lovdatas database over høyesterettsdommer ved å laste ned data fra CD og DVD på Nasjonalbiblioteket. Bla. lastet han ned Høyesterettsavgjørelser fra Lovdatas CD utgitt høsten 2002. Denne CDen er en kopi av Lovdatas database på et gitt tidspunkt høsten 2002 og inneholder alle Høyesterettsavgjørelser som var lagt inn i Lovdata på det tidspunktet. Innholdet ble overført til Wium Lies bærbare datamaskin på Nasjonalbibliotekets lesesal. Han lastet tilsvarende ned fra DVD fra 2005 innholdende kopi av innholdet på Lovdatas database på et gitt tidspunkt i 2005. Fordi det var vanskeligheter med nedlastningen fra CDen fra 2002 valgte en å laste ned fra DVD 2005. Det ble overført en tekstfil med alle høyesterettsavgjørelsene. Det var en sammenhengende tekstfil og Rettspraksis.no måtte bruke et dataprogram for å søke å identifisere den enkelte

avgjørelse, ved hjelp av søkeord. Fordi dette dataprogrammet ikke fungerte optimalt og fordi en ønsket å lansere på grunnlovsdagen var det noen tusen avgjørelser som manglet da de lanserte. Avgjørelsene fra Høyesterett hentet fra DVD 2005 lå tilgjengelige på nettsiden fra 17. mai 2018 til den stengte 31. mai 2018. I forbindelse med saken har Rettspraksis.no valgt å bytte ut dataene fra DVD 2005 med dataene fra CD 2002. Ved en relansering av nettsiden vil derfor, ifølge de saksøkte, kun avgjørelser fra Høyesterett hentet fra CD 2002 være tilgjengelige. Dataene hentet ved nedlastning fra DVD 2005 er fortsatt lagret hos Rettspraksis.no, men slik at en må ha brukernavn og passord for å komme inn også etter en relansering av nettsiden.

I tillegg til avgjørelser fra Høyesterett hentet fra CD og DVD la en den 17. mai ut Høyesterettsavgjørelser fra 2008 og framover hentet fra domstol.no og Høyesteretts sider. Disse avgjørelser er ikke omstridt i saken.

Videre ble det lagt ut 740 avgjørelser fra Høyesterett fra årene 2006 og 2007 donert av en privatperson. Avgjørelsene er opprinnelig lastet ned fra Lovdatas onlinedatabase. Partene er uenige om betydningen av dette.

I forbindelse med Lovdatas undersøkelser før forføyningen laget lovdata en rapport om hva som var lagt ut på Rettspraksis.no pr. 29. mai 2018. Det fremgår der at det var lagt ut 44 027 avgjørelser fra Høyesterett, 32 fra lagmannsrettene og 2 fra tingrettene. Det var videre 60 forekomster av ordene «Lovdatas anm», 18 forekomster av ordene «Sammendrag ved Lovdata» og 15 forekomster av «Skal trolig være [...] Lovdata.»

Forhandlinger og forlikstilbud:

Det var etter kjennelsen av 1. juni dialog mellom partene knyttet til en forliksløsning. I e-post av 29. juni 2018 fra advokat Manshaus til advokat Wessel-Aas skriver førstnevnte bla.: «For meg virker det som om Lovdata først og fremst har reagert på det man trodde var crawling, og at man fryktet at tredjeparter kunne snappe opp deres innhold og database. Dette har vi nå fått ryddet opp i, og fra rettspraksis.no er man altså innstilt på å benytte CD fra 2002 og slette innholdet fra 2005-DVD». Advokatene har telefonsamtale om saken og 2. juli sender Wessel-Aas e-post hvor det fremgår at Lovdata trenger noe tid på å komme tilbake, på grunn av sommerferien. En ber i samme e-post om at en person fra Lovdatas administrasjon gis brukertilgang til rettspraksis.no slik nettstedet ser ut i dag. Slik tilgang ble ikke gitt.

I e-post av 9. juli skriver Manshaus at:

«Fra min klient har man altså sett for seg en løsning der innholdet fra 2005-dvd er skiftet ut med 2002-cd, og slik at partene bærer egne omkostninger. For min klient har det som jeg har forklart vært avgjørende å få nettsiden opp igjen og samtidig unngå potensiell risiko/uklarhet knytte til kjennelsen som fortsatt foreligger. Når lovdata viser til at en må vente over sommeren vil det ha gått 2 til 2, 5 måneder, til tross for at forføyningen bygger på et fullstendig feilaktig faktum. Det er synd at Lovdata ikke vil bidra til å rydde opp i dette raskere, og det vil da være så kort igjen til muntlig forhandling at min klient da heller venter på at saken behandles av byfogden».

Lovdata fremmet 19. juli et forslag til forlik. Forlikforslagets to operative bestemmelser lyder:

1. FL og HWL forplikter seg til å slette fra nettstedet www.rettspraksis.no alle dokumenter (inneholdende rettsavgjørelser med videre) som stammer fra uttrekk/kopiering fra/av Lovdatas databaser på nettsidene www.lovdata.no og/eller fra Lovdatas databaser på CD og/eller DVD der det er mindre enn 15 år siden utløpet av utgivelsesåret for vedkommende CD og/eller DVD. FL og HWL forplikter seg videre til ikke å gjøre tilsvarende uttrekk/kopiering for tilgjengeliggjøring på andre nettsteder.
2. FL og HWL forplikter seg til å slette fra nettstedet www.rettspraksis.no sammendrag av dokumenter samt metadata i form av stikkord og lovhenvvisninger, som er hentet fra presentasjonen av de enkelte dokumenter i Lovdatas databaser, uavhengig av om kilden er www.lovdata.no eller CD og/eller DVD, og uansett utgivelsesår for vedkommende CD og/eller DVD.»

I e-post av 30. juli avslås tilbudet. Det vises til at det var en klar forutsetning at forlik måtte inngås før sommerferien. Videre ble det fremhevet at forslaget er formulert slik at RP «ikke en gang kan legge ut enkeltavgjørelser fra Lovdata, og går således utover det databasevernet gir grunnlag for». Det står videre at en for å løse saken krever 250 000 kroner for å dekke kostander i tillegg vil en formulering om «sletting av innhold måtte presiseres til å gjelde bruk av cd/dvd fra 2002 i stedet for 2005, og at man ellers ikke skal stå svakere hva angår retten til å legge ut avgjørelser enn uten et forlik eller avtale med Lovdata». Det bes også om at det samtykkes til publisering av Høyesteretts avgjørelser for årene 2002 til 2006.

Det kom ikke til forlik mellom partene.

Oslo byfogdembete avsa 21. september 2018 kjennelse med følgende slutning:

1. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie pålegges straks å slette alle rettsavgjørelser fra Høyesterett, hentet fra DVD utgitt av Stiftelsen Lovdata i 2005 og avgjørelser fra Høyesterett, hentet fra Stiftelsen Lovdatas onlinedatabase herunder fra 2006 og 2007 uavhengig av hvem som er kilden for disse avgjørelser. Plikten gjelder også sammendrag av avgjørelser fra Høyesterett hentet fra disse kilder.
2. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å overdra eller å medvirke til overdragelse av rettsavgjørelser, sammendrag og tilhørende data som nevnt i punkt 1 til tredjemenn, samt selv å tilgjengeliggjøre eller medvirke til tilgjengeliggjøring av det samme på enhver måte herunder på enhver digital plattform.
3. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie pålegges, i tillegg til sletteplikten etter nr. 1, å slette sammendrag av avgjørelser fra Høyesterett hentet fra Lovdatas databaser herunder fra CD utgitt av Lovdata i 2002, så fremt det gjelder sammendrag til avgjørelser avsagt i 1945 eller senere. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å overdra eller medvirke til overdragelse av de samme sammendragene til andre.

Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie forbys å tilgjengeliggjøre eller medvirke til tilgjengeliggjøring av de samme sammendragene på enhver måte herunder på enhver digital plattform.

4. I forbindelse med sletting som pålagt i punkt 1 kan Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie speilkopiere dataene på et lagringsmedium som overleveres Lovdata til oppbevaring. Kopiering skal skje sammen med representant for Lovdata eller namsfogden, som tar med seg det aktuelle lagringsmedium for oppbevaring hos Lovdata inntil det er avklart ved avtale eller dom at dataene skal slettes eller tilbakeleveres.
5. Sletteplikten for sammendrag til rettsavgjørelser som bare omfattes av punkt 3 må oppfylles før publisering av den enkelte rettsavgjørelse, likevel senest innen 1 måned etter forkynnelsen av denne kjennelsen.
6. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie dømmes solidarisk til å betale sakskostnader til Stiftelsen Lovdata med kroner 370 000 innen to uker etter forkynnelsen av denne kjennelsen.
7. Rettens kjennelse av 1. juni 2018 i sak 18-083936 erstattes i sin helhet av denne kjennelsen.

Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie anket kjennelsen (rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen) 19. oktober 2018. Norsk Journalistlag og Norsk redaktørforening innga 29. oktober 2018 skriftlig innlegg iht. tvisteloven § 15-8 første ledd og støttet anken fra RP. Stiftelsen Lovdata innga tilsvaer 29. oktober 2018. RP ga i prosesskrift 15. november 2018 kommentarer til anketilsvaret, som Lovdata deretter kommenterte i prosesskrift 19. november 2018. I tillegg innga begge parter prosesskrift 21. november 2018.

2 Ankende parters anførsler og påstand

Ankende parter, Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie (omtalt i kjennelsen ved navn eller som de ankende parter, Rettspraksis.no eller RP), har i det vesentlige anført:

2.1 Hovedkravet

2.1.1 *Høyesterettsavgjørelsene*

Lovdata har ikke sannsynliggjort et krav om at RP må unnlate å publisere og må slette fra sin side avgjørelser fra DVD 2005, avgjørelser fra den private samlingen fra 2006 og 2007, og sammendrag.

Det avgjørende punkt i saken er avveiningen mellom åndsverksloven § 14 og § 24. I denne saken må denne avveiningen lede til at Lovdatas databaser over de aktuelle rettsavgjørelser omfattes av unntaket i § 14.

Lovdata hadde frem til 2008, som eneste aktør i markedet en eksklusiv ordning, der Lovdata mottok avgjørelser fra domstolene via digitale direktelinjer. Disse avgjørelsene er det kun Lovdata som besitter i sin helhet. Det er ikke mulig i praksis å få tilgang til den

samlede masse med rettsavgjørelser fra Høyesterett forut for 2008 i digital form. Det er flere tilstøtende rettsregler som i vår sak har betydning ved tolkningen og anvendelsen av § 14 opp mot § 24:

- Retten til ytringsfrihet i EMK artikkel 10 innebærer også en rett til å motta informasjon – herunder rettsavgjørelser.
- Prinsippet om "access to court" og rettferdig rettergang i EMK artikkel 6 forutsetter tilgang til gjeldende rett, herunder rettspraksis.
- Forbudet mot usaklig forskjellsbehandling innebærer at Lovdata ikke eksklusivt over en årrekke kan motta dommer fra samtlige domstoler og deretter nekte videre avgivelse.
- Lovdata er å regne som et offentlig organ, eller har et "skinn" av offentlighet, som i den aktuelle konteksten innebærer en innskrenkende tolkning av åndsverksloven § 24
- Prinsippet om Publicatio Legis innebærer at rettsavgjørelser som har betydning som rettskilde ved fastleggelsen av gjeldende rett må være tilgjengeliggjort
- Lovdata har vederlagsfritt mottatt samtlige avgjørelser fra Høyesterett siden 1987, samt også lagmannsrettene og tingrettene. Det eksisterer ikke noe annen kilde for å hente ut alle høyesterettsavgjørelsene for denne perioden.

Det må gjøres en samlet helhetsvurdering av § 14 opp mot § 24, der det avgjørende må være at avgjørelser fra Høyesterett skal være tilgjengelig ikke bare for profesjonelle aktører med abonnement på Lovdata Pro, men for alle i samfunnet. Denne helhetsvurderingen mangler i byfogdens kjennelse og utgjør en vesentlig feil ved avgjørelsen.

Lovdata er et offentlig organ selv om det i navnet er en stiftelse. Lovdata utøver uansett offentlig forvaltningsmyndighet gjennom sitt virke som rettslig informasjonssystem. Lovdata har hatt en eksklusiv ordning, der samtlige andre som har bedt om tilsvarende avgivelse av dommer fra domstolene har fått avslag. Både tingretter og lagmannsretter har skrevet sammendrag og lagt inn informasjon som kun er blitt formidlet til Lovdata. Lovdata har operert uten konsesjon og uten vilkår som enhver annen aktør ville ha blitt pålagt. Konsesjonen fra 1982 gjaldt kun materiale fra Retstidende. Videre skulle Lovdata hatt en databehandleravtale. Intet av dette ville vært mulig om Lovdata ikke fra alle hold ble vurdert å være et offentlig organ eller organ som opptrer på vegne av det offentlige.

Den bearbeiding som er gjort fra Lovdatas side er gjort som del av et felles prosjekt i samarbeid med de ulike domstolene som har overført rettsavgjørelsene digitalt og gitt strukturert informasjon til bruk i datafeltene hos Lovdata. Slike bearbeidinger omfattes av unntaket i § 14 enten Lovdata gjør dette som et offentlig organ eller på vegne av det offentlige, ettersom bearbeidingen foretas av det offentlige eller på det offentliges vegne.

Det var først fra 2008 at andre aktører, som følge av gjenbruksdirektivet, ble innlemmet i avgivelsesordningen som tidligere var eksklusiv for Lovdata. Henvendelser fra andre aktører forut for 2008 fikk avslag. Disse aktørene har fortsatt ikke fått rettsavgjørelser fra Høyesterett bakover i tid. Lovdata har altså fortsatt et aktivt konkurransefortrinn sett opp mot konkurrentene.

Lovdata har over halvparten av styremedlemmene oppnevnt av statlige organer, og omfattes av offentleglova, jf. offentleglova § 2 bokstav d. Lovdata driver ikke hovedsakelig «næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private», jf. annet ledd. Ved å stå for publiseringen av lover og forskrifter, har Lovdata et enormt konkurransefortrinn. I tillegg har Lovdata mottatt dommer i en årrekke frem til 2008 basert på en eksklusiv ordning. Lovdata mottok videre over 600 000 kroner i oppstartsfinansiering fra det offentlige, og har fått driftstilskudd i senere år; herunder i 1986 da Lovdata hadde økonomiske problemer.

Diskrimineringsforbudet i offentlighetsloven § 6 innebærer at sammenlignbare innsynsbegjæringer skal behandles likt. Offentlighetsloven oppstiller regler om gratis innsyn i § 8. Som offentlig organ må Lovdata gi innsyn etter begjæring i sine databaser, jf. § 9. Reglene om meroffentlighet i § 11 gjelder fullt ut.

En tolkning av § 14 slik at den slår gjennom overfor § 24, er ikke i strid med EØS-retten eller databasedirektivet. Databasedirektivet åpner for unntak fra databasevernet for offentlige dokumenter. Det riktige utgangspunkt ligger i gjenbruksdirektivet, som er implementert i norsk rett gjennom oppdatering av offentlighetsloven. Hele poenget med gjenbruksdirektivet er å legge til rette for tilgang til offentlig informasjon, og § 14 og reglene om likebehandling og meroffentlighet i offentlighetsloven må tolkes i lys av dette direktivet. Nederland har fullstendig unntatt databasevern for offentlige databaser som inneholder lover, rettsavgjørelser og lignende "kjernedokumenter".

Når det gjelder høyesterettsavgjørelsene fra den private samlingen fra 2006 og 2007, så gjelder den samme vurdering om forholdet mellom åndsverkloven § 14 og 24 som over. I tillegg gjelder disse avgjørelsene kun 16% av perioden etter byfogdens beregninger. For slike begrensede uttrekk gjelder databasevernet kun der handlingen er gjort gjentatt og systematisk, samt at dette urimelig tilsidesetter fremstillerens legitime interesser. I dette tilfellet er det ikke påvist noe slik systematisk uttrekk som loven krever, eller noen skade på Lovdatas hånd.

2.1.2 Sammendragene

Anførselen om vern av sammendrag dukket først opp under de muntlige forhandlingene.

En rekke av sammendragene har ikke verkshøyde og kan dermed fritt benyttes av enhver.

Lovdata har videre ikke sannsynliggjort noen opphavsrett til sammendragene. Lovdata kan dermed ikke påberope enerettsbeføyelsene under åndsverksloven § 3. De 18 sammendragene i det totale materialet der det står "Sammendrag ved Lovdata» aksepterer RP å fjerne.

En eventuell opphavsrett oppstår hos den som skriver sammendraget. Det er ikke dokumentert at rettighetene til sammendrag fortløpende er blitt overført fra forfatteren til Den norske advokatforening (DNA) og så videre til Lovdata. Avtalen mellom Lovdata og DNA fra 1998 tar ikke stilling til hvilke sammendrag DNA har rettigheter til eller omfanget av disse rettighetene. Avtalen med DNA fra 2015 slår videre fast at rettighetene til sammendrag til og med 2015 ligger hos DNA. Lovdatas begrensede rett gjelder kun salg, og dette kun i begrenset grad. En slik avgrenset lisens gir ingen rett til å utøve opphavsrettslige beføyelser etter åndsverksloven §3. Verken DNA eller Lovdata har dokumentert noen enerett til sammendrag forut for 1998.

Erklæringen i brev 16. november 2018 fra Advokatforeningen endrer ikke på Lovdatas rettigheter. Fullmakten springer ut av den erkjente tvilen hva angår sammendragene fra 1998 og tidligere. Allerede det at en fullmakt må gis fra Advokatforeningen tilsier at Lovdata i alle fall ikke har noen rettigheter til disse sammendragene. Både Lovdata og Advokatforeningen har lagt til grunn i avtalen fra 1998 at det ikke er noen erkjente rettigheter til sammendragene forut for 1998. Lovdata kan heller ikke høres med at det foreligger sikringsgrunn for krav som håndheves under fullmakt fra en ekstern part som ikke selv er del i saken. Det er heller ikke klargjort at generalsekretæren har kompetanse til å avgi noen slik fullmakt.

2.2 Sikringsgrunnen

Det er ikke sannsynliggjort sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav a eller b, verken for sammendragene eller de aktuelle høyesterettsavgjørelsene.

For sammendragene har Lovdata kun en begrenset lisens og har ingen berettiget forventning om å ha et monopol på de aktuelle sammendragene. I vår sak er det kun snakk om sammendrag frem til 2008, da man etter dette har hentet avgjørelsene direkte fra Høyesterett og i begrenset grad bruker Høyesteretts egne sammendrag.

Når det gjelder høyesterettsavgjørelsene som sådan, har saken skrumpet inn til avgjørelser fra kun en femårsperiode fra 2003-2007. RP er ingen reell konkurrent til Lovdata. Ingen abonnenter av Lovdata PRO vil avslutte abonnementet som følge av publiseringen. Kravet vil kunne forfølges som et ordinært krav uten å måtte ty til midlertidig forføyning.

Byfogdembetet synes ikke å ha vektlagt tilstrekkelig RPs forsikring om at de ikke kommer til å publisere eller gi andre tilgang til dataene hentet fra DVD 2005 så lenge det ikke er avklart at de har lov til å gjøre dette.

Lovdata har fremført som den største faren for skade at tilgjengeliggjøringen på Rettspraksis.no gjør det mulig for andre kommersielle aktører å massenedlaste store deler av Lovdatas database og sammendrag til egne kommersielle formål. Innholdet fra 2002 og bakover står man allerede fritt til å laste ned. Det er kun snakk om de fem årene 2003-2007 som eventuelt kan lastes ned av andre kommersielle aktører. RP har ikke et fullstendig innhold for perioden 2006-7. En profesjonell aktør kan hente ut det fullstendige innhold direkte fra dataplate fra biblioteket. RPs nedlasting av innholdet fra DVD 2005 på Nasjonalbiblioteket er gjort etter anvisninger fra biblioteket, og RP ble ikke avkrevd å benytte egen plombert datamaskin som Lovdata nå hevder at RP skulle ha brukt. Dataplater med Lovdatas databaseinnhold fra gitte tidspunkter finnes for øvrig ikke bare på Nasjonalbiblioteket, men en rekke andre steder, for eksempel andre biblioteker og advokatkontorer. Det er således en rekke andre kilder som gir fullstendig dekning av den aktuelle perioden, mens Rettspraksis.no kun inneholder bruddstykker av Høyesteretts avgjørelser fra den aktuelle perioden i 2003-2007. Det eksisterer derfor ikke noe prekært behov for sikring.

Saken stiller seg vesentlig annerledes enn hva Lovdata la til grunn da begjæringen ble innsendt. I stedet for 182 år med høyesterettsavgjørelser er det snakk om en delvis fremstilling av fem år med dommer. Saken står altså i en vesentlig forskjellig stilling enn ved saksanlegget – og det foreligger ikke sikringsgrunn.

2.3 Forholdsmessighet

En forføyning som begjært er uansett ikke forholdsmessig. Forføyningen kunne vært avverget dersom Lovdata hadde tatt kontakt med de ankende parter forut for innsendelsen. Lovdatas sak har endret karakter fullstendig fra hva Lovdata anførte ved saksanlegget. Det er ikke proporsjonalt med en midlertidig forføyning mot fem år med ufullstendig gjengivelse av høyesterettsavgjørelser. Lovdata mister ikke en eneste abonnement på dette, og ingen profesjonell aktør vil laste ned data herfra for å tilby konkurrerende tjeneste med Lovdata når det komplette innholdet kan hentes fra dataplater som ligger på biblioteket.

2.4 Sakskostnader for byfogdembetet

Det ankes særskilt over sakskostnadene, ettersom de ankende parter i realiteten fikk medhold i det alt vesentlige av saken sett opp mot den opprinnelige begjæringen som ble fremmet av Lovdata og skulle derfor blitt tilkjent sakens omkostninger.

Lovdata krevde opprinnelig fjernet samtlige avgjørelser fra Rettspraksis.no. Først samme uke som de muntlige forhandlinger ble gjennomført erkjente Lovdata at avgjørelser fra 2002 og bakover falt utenfor databasevernet. Fra å gjelde 182 år med avgjørelser, gjelder saken i praksis kun fem år med avgjørelser.

Når det gjelder sammendragene ble Lovdatas anførsel om at sammendragene nøytt vern fremsatt først under de muntlige forhandlinger, og uten noen dokumentasjon på at Lovdata sitter på rettighetene til sammendragene bakover i tid.

Rettspraksis.no har altså vunnet frem med det vesentlige av sitt krav, og Lovdata har tapt tilsvarende. Rettspraksis.no skulle ha blitt tilkjent sakens kostnader for behandlingen hos byfogdembetet. Under alle omstendigheter skulle Lovdata ikke blitt tilkjent omkostninger.

2.5 Påstand

Ankende part har nedlagt slik påstand:

1. Forføyningen oppheves.
2. Håkon Wium Lie og Fredrik Ljone tilkjennes sakens kostnader for byfogden og lagmannsretten.

3 Skriftlig innlegg fra Norsk Journalistlag og Norsk redaktørforening

Norsk Journalistlag og Norsk redaktørforening har inngitt skriftlig innlegg etter tvisteloven § 15-8 første ledd. Lovdata har ikke hatt innsigelser til at Norsk Journalistlag og Norsk redaktørforening har inngitt et slikt skriftlig innlegg. Lagmannsretten finner at innlegget kan inngis etter denne bestemmelsen.

Norsk Journalistlag og Norsk redaktørforening støtter anken fra RP, og har i hovedsak gjort gjeldende:

Den midlertidige forføyningen er et hinder for at gjeldende rett som avklart i høyesterettsavgjørelser når frem til borgerne. Også mediernes adgang til å innhente og formidle informasjon om den dømmende makts avgjørelser vanskeliggjøres. Lovdata har fått en form for eksklusiv tilgang til Høyesteretts avgjørelser. På den annen side opptrer Lovdata også som en kommersiell aktør, som tar betalt for å gi slik tilgang. Denne tilgangen er såpass dyr at det er uaktuelt for de fleste borgerne å kjøpe tilgang, og i tillegg påvirker det muligheten for å sikre at ikke bare de større redaksjoner og medier har full tilgang til materialet.

Dette har betydning for ytringsfriheten på flere måter. Situasjonen påvirker det såkalte "meddelelseskra", nemlig den forpliktelsen staten har etter Grunnloven § 100 til å "legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale". Dette såkalte "infrastrukturkravet" må innebære at det skal være uhindret adgang til så viktig informasjon som Høyesteretts avgjørelser.

Informasjonskrav, retten til innsyn, er også en sentral del av ytringsfriheten. EMK artikkel 10 første ledd (og Grunnloven § 100) får anvendelse. Om det også foreligger brudd på artikkel 10 annet ledd er ikke nødvendig å ta stilling til.

De praktiske hindre som Lovdatas posisjon medfører får også betydning for mediernes utøvelse av meddelelsesfriheten. Mediene forhindres i praksis fra å publisere stoff, som ville ha blitt formidlet hvis tilgangen til rettspraksis hadde vært enklere. Både Den europeiske menneskerettsdomstol og Høyesterett har gjerne vektlagt de praktiske virkninger av oppstilte hindre, og ikke den juridiske form de opptrer i.

Saken bør avgjøres gjennom en fortolkning av åndsverkloven § 14, hvor de ovennevnte faktorene vil underbygge lovgivers formål med å unnta rettsavgjørelser fra det begrensede opphavsrettslige vernet. Det fremgår av forarbeidene at bestemmelsen i § 14 kan medføre en innskrenkning i databasevernet etter en nærmere konkret drøftelse og avveining. Byfogdembetet har ikke foretatt en slik drøftelse og avveining.

Digitalisering av offentlig informasjon er et pågående arbeide for å forenkle og styrke selve tilgangen og bruken av denne typen dokumenter. Enhver slik digital samling av et visst omfang vil nødvendigvis fremstå som en database etter ordlyden i åndsverkslovens § 24. En utvikling hvor offentlig dokumentasjon kun gjøres tilgjengelig i slike databaser, for deretter å stenges bak betalingsmurer eller andre tilgangsbegrensninger, er meget problematisk. Det er det som har skjedd i dette tilfellet, ved at de offentlige etater har avgitt informasjon til en enkelt aktør som i dag står som eneste tilbyder av det totale samlede innhold. En slik situasjon er ikke akseptabel, og er allerede regulert i § 14 som innebærer at de aktuelle dokumentene – her Høyesteretts avgjørelser fra 1987 til 2008 – ikke nyter noe slikt databasevern som § 24 oppstiller. Sett i lys av de grunnleggende krav til offentlighet og demokrati som foreligger i et moderne samfunn kan ikke Lovdata kan påberope seg en innskrenkende tolkning av åndsverksloven § 14.

4 Ankemotpartens anførsler og påstand

Ankemotparten, stiftelsen Lovdata (omtalt i kjennelsen som Lovdata eller ankemotparten), har i det vesentlige anført:

4.1 Hovedkravet

4.1.1 *Høyesterettsavgjørelsene*

Denne saken gjelder ikke de ankende parterers tilgang til høyesterettsavgjørelser som sådan. Saken gjelder vern av Lovdatas databaser over høyesterettsavgjørelser (samt om vern av opphavsretten til sammendragene av høyesterettsavgjørelser). Lovdatas hovedkrav basert på databasevernet består i at uttrekket og gjenbruken av databasen med ca 40.000 høyesterettsavgjørelser (fra perioden 1836 til 2005) i DVD 2005 og at uttrekket og gjenbruken av Lovdatas online-database med hensyn til 740 høyesterettsavgjørelser (fra 2006 og 2007), representerer en krenkelse av Lovdatas databasevern etter åndsverkloven § 24.

Byfogdembetet har i sin kjennelse korrekt kommet til at Lovdata har databasevern for alt i databasen i DVD 2005 og Lovdatas online database, og at RP har brutt Lovdatas databasevern etter § 24. I tillegg fremhever Lovdata at databasevernet gjelder ikke bare for hele databasen av rettsavgjørelser, men også for deldatabasene for høyesterettsavgjørelser for hvert år (eksempelvis for 2006 og 2007). Slik Lovdatas databaser er systematisert, består de av en rekke databaser. Når det gjelder høyesterettsavgjørelsene er hver årgang en selvstendig database. Databasene for de enkelte årganger er igjen delt inn i selvstendige databaser for henholdsvis sivile saker og straffesaker. Det er med utgangspunkt i disse databasene at vesentlighetskriteriet må vurderes.

Åndsverkloven § 14 medfører verken at disse databasene med rettsavgjørelser er unntatt vern eller at § 24 må tolkes innskrenkende. Åndsverkloven § 14 kommer uansett ikke til anvendelse ettersom Lovdatas databaser over høyesterettsavgjørelser er utarbeidet som ledd i en tjenesteytende funksjon og ikke som ledd i offentlig myndighetsutøvelse.

Med unntak av den opprinnelige stiftelseskapitalen (600 000 kroner), har Lovdata ikke mottatt driftstilskudd eller subsidier til disse databasene. Finansieringen av Lovdatas virksomhet er helt avhengig av inntekter fra salg av Lovdatas tjenester til offentlige og private aktører. Lovdata har ikke fått noen slags gratis hjelp fra staten v/ domstolene. For historiske avgjørelser (fra 1986 og bakover) måtte Lovdata ta utgangspunkt i de trykte utgavene av (Advokatforeningens) Retstidende, og skanne inn og gjøre innhold derfra maskinlesbart. Fra 1987 har man fått filer direkte fra Høyesterett, men da som ikke-bearbejdede Word-filer. Det er Lovdata alene som foretar den omfattende bearbejdingen som er nødvendig for at råmaterialet som mottas fra domstolene kan inngå i og presenteres som del av Lovdatas systematiserte databaser. Lovdata har videre helt fra begynnelsen hatt nødvendige konsesjon for sin virksomhet, jf. konsesjon 23. desember 1982 fra Datatilsynet som er fornyet senere, blant annet i 2008.

Den forståelsen av åndsverkloven § 14 som RP argumenterer for vil representere et brudd på Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, jf. det nivået av beskyttelse for databaser som databasedirektivet forutsetter. Det er ikke korrekt at databasedirektivet åpner for å unnta databaser over offentlige dokumenter generelt fra databasevernet. Hva direktivet åpner for, og som også gjelder i Norge, jf. åndsverkloven § 14, er at man i nasjonal lovgivning kan unnta fra databasevern, *databaser som er skapt av offentlige myndigheter selv, som ledd i offentlig myndighetsutøvelse*. Vår sak dreier seg imidlertid ikke om en database skapt av offentlige myndigheter selv, men av en privat tredjepart; Lovdata. Og selv om man, slik RP anfører, skulle anse Lovdata som et offentlig organ, vil Lovdatas databaser likevel ikke være unntatt vern etter § 14, fordi databasen ikke er skapt som ledd i offentlig myndighetsutøvelse, men som del av et digitalt rettsinformasjonssystem.

Åndsverksloven § 24 er i tråd med gjeldende rett i hele EU/EØS, jf. at den bygger på databasedirektivet. Det må gjøres en avveining av behovet for regulering av

eiendomsretten, her immaterielle rettigheter etter åndsverksloven § 24, og retten til ytringsfrihet (retten til å motta og meddele opplysninger) og retten etter EMK artikkel 14 jf. artikkel 6 og 10. I hele EU/EØS har lovgiver funnet det «nødvendig i et demokratisk samfunn» å innskrenke retten til å hente ut informasjon av hensyn til databasevernet. Tilstanden med å gjøre rettsavgjørelser tilgjengelig på nettet er bedre i Norge enn de fleste land i EU. Hvor en konvensjonsstats ordning på et område representerer gjennomføring av EUs rettsakter, foreligger ikke konvensjonsstrid.

Når det gjelder gjenbruksdirektivet er Lovdata for det første ikke noe pliktsubjekt etter direktivet. For det annet fremgår det uansett klart av direktivet at det ikke innskrenker tredjemenns immaterielle rettigheter og da heller ikke databasevernet.

4.1.2 Sammendragene

Lovdata kan håndheve opphavsretten til et sammendrag laget til Høyesteretts avgjørelser. De ankende parts tilgjengeliggjøring av sammendrag utgjør en krenkelse av Lovdatas opphavsrett. At Lovdata kan forfølge uhjemlet kopiering og tilgjengeliggjøring, fremgår av avtaler fra 1998, 2011 og 2015 inngått mellom Lovdata og DNA, hvor det fremgår at Lovdata og Advokatforeningen har delte rettigheter til å selge bruksrett til sammendragene, og Lovdata har også en plikt overfor Advokatforeningen til å gjøre det på kommersielle vilkår. Denne forståelsen mellom Advokatforeningen som opprinnelige rettighetshaver og Lovdata som avtalepart fremgår av skriftlig erklæring 16. november 2018 fra Advokatforeningen. Når Advokatforeningen bekrefter Lovdatas forståelse, og i tillegg uttrykkelig erklærer at Lovdata gis fullmakt til å håndheve også rettighetene til sammendragene skapt før 1998, er dette et avtaleforhold som må respekteres av omverdenen og som ikke kan overprøves av retten.

Når det gjelder hvorvidt forfatterne av de enkelte sammendragene har overdratt rettighetene til Advokatforeningen må det kunne legges til grunn i dag at når den enkelte forfatter har skrevet sammendrag på oppdrag for og levert dem til Advokatforeningen v/Retstidendes redaksjon, så er det samtidig overdratt rettigheter til nettopp det formål de var forfattet, uavhengig av hva som måtte være nedfelt skriftlig i det enkelte tilfellet. Det har aldri vært reist innsigelser fra noen av forfatterne mot den utnyttelsen som har skjedd i Retstidende og i Lovdatas databaser.

4.2 Sikringsgrunnen

Byfogdembetet har korrekt konkludert med at det foreligger sikringsgrunn.

All den tid de ankende parters syn er at de har rett til både å forsyne seg av de i saken omtvistede deler av Lovdatas databaser og til å gjøre innholdet tilgjengelig på internett, er det jo dette de vil gjøre, med mindre byfogdembetets forføyning opprettholdes. Det samme gjelder de vernede sammendragene. RPs mål og hensikter fremgår for øvrig også tydelig av RPs nettside. Mens en forføyning ikke vil innebære annet enn at RP ikke kan utnytte

innholdet i databaser som de kopierte fra Lovdata, vil en manglende forføyning for Lovdatas del innebære at Lovdata vil miste kontroll over databaser som det er investert betydelige ressurser i å fremstille, vedlikeholde og utvikle.

Det er feil at det er enkelt for enhver å kopiere Lovdatas databaser, uavhengig av at de legges ut på RPs nettsider. For det første forutsetter de ankende parter dels at tredjepersoner opptrer på en rettsstridig måte, for eksempel ved å misbruke et prøveabonnement på online-databasen. For det andre vil det som RP forutsetter at andre kan gjøre, å låne og gjøre uttrekk fra CD-/DVD-versjonene av Lovdata som finnes på Nasjonalbiblioteket, være i strid med retningslinjene for lån av de aktuelle CD'ene/DVD'ene på Nasjonalbiblioteket.

En midlertidig forføyning er heller ikke uforholdsmessig.

4.3 Sakskostnader for byfogdembetet

Lovdata vant saken fullt ut i byfogdembetet. Kjennelsens gikk i substans ut på det samme som Lovdata tilbød de ankende parter som en minnelig løsning allerede i juli, mer enn én måned før de muntlige forhandlingene i saken, bortsett fra at det i den tilbudte forlikavtalen den gang ble foreslått at partene skulle bære sine egne sakskostnader.

4.4 Påstand

Ankemotparten har nedlagt slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie pålegges in solidum å erstatte Stiftelsen Lovdatas sakskostnader for lagmannsretten.

5 Lagmannsrettens vurdering

5.1 Innledning og konklusjon

Saken gjelder anke over byfogdembetets kjennelse. Etter hovedregelen i tvisteloven § 29-15 første ledd avgjøres anken etter skriftlig behandling. Hensynet til forsvarlig og rettferdig rettergang tilsier ikke at saken behandles etter muntlig forhandling, slik RP har begjært. Saken er godt egnet til å behandles skriftlig. Lagmannsretten viser her særlig til at uenigheten mellom partene i all hovedsak synes å knytte seg til juridiske betraktninger, og i liten grad til faktum i saken. Saken er behandlet basert på sakens dokumenter oversendt fra byfogdembetet, og partene har inngitt ytterligere prosesskrift etter oversendelsen til lagmannsretten.

Lagmannsretten er kommet til at anken forkastes. Lagmannsretten kan i all hovedsak vise til byfogdembetets grundige kjennelse, som lagmannsretten i det alt vesentlige slutter seg til i begrunnelse og resultat, jf. tvisteloven § 19-6 femte ledd siste setning. Lagmannsretten vil i det følgende særlig fokusere på de de temaer som har vært fremme i ankerunden.

5.2 Kort om faktum

For faktum i saken viser lagmannsretten til gjengivelsen under punkt 1 over, som i hovedsak er gjengivelse fra kjennelsen fra Oslo byfogdembete som partene ikke, så vidt lagmannsretten har oppfattet, har hatt vesentlige innvendinger til. Lagmannsretten gjengir også nedenfor byfogdembetets innledning om faktum under rettens merknader på kjennelsens side 22, som heller ikke synes bestridt:

Saken er begrenset til spørsmål om RP har krenket Lovdatas databasevern og retts til åndsverk knyttet til avgjørelser fra Høyesterett. Retten drøfter derfor ikke spørsmålet om avgjørelser fra lagmannsrettene og tingrettene. Årsaken til denne begrensningen er at RP inneholder få og spredte avgjørelser fra underrettene.

Etter bevisføringen legger retten til grunn at RPs nettsider i perioden 17. mai 2018 til 31. mai 2018 ga publikum tilgang til over 40 000 avgjørelser fra Høyesterett hentet fra Lovdatas DVD fra 2005 og 740 avgjørelser fra Høyesterett for årene 2006 og 2007 hentet fra en privat samling. Det finnes bevist at disse 740 avgjørelsene er hentet fra Lovdatas database over avgjørelser fra Høyesterett. Det er ikke RP som har hentet dem, men de har mottatt avgjørelsene fra en person som selv har hentet dem fra Lovdatas databaser. Dessuten inneholdt nettsidene avgjørelser fra Høyesterett for årene 2008 og fremover hentet fra Høyesteretts nettsider og/eller domstol.no. Disse avgjørelsene er altså ikke hentet fra Lovdatas database. Det er enighet mellom partene om at det ikke kan legges til grunn at RP har hentet avgjørelser direkte fra Lovdatas onlinedatabase ved hjelp av en crawler, dvs. et dataprogram som over tid laster ned bolker med avgjørelser i slike mengder at nedlastingen ikke fangs opp av Lovdatas overvåkning.

En gang i perioden 1. juni og fram til rettsmøte har RP byttet ut informasjonen fra DVD 2005 med informasjon fra CD 2002, likevel slik at RP har informasjonen fra DVD 2005 i behold på sine lagringsmedier, slik at avgjørelsene kan publiseres hvis retten skulle kommet til at slik publisering er lovlig.

På avgjørelsestidspunktet har RP klar for publisering avgjørelser fra Høyesterett i perioden 1836 til 2002 hentet fra CD 2002 og de nevnte 740 avgjørelser fra 2006 og 2007. I tillegg kommer avgjørelser fra Høyesterett fra 2008 og fram til 2018.

Når det gjelder hvilken særlig posisjon Lovdata har hatt med hensyn til å få tilgang til høyesterettsavgjørelser forut for 2008 (etter det er avgjørelsene lagt ut på Høyesteretts nettside, legger lagmannsretten følgende faktum til grunn som gjengitt i kjennelsens side 32-33 og som ikke synes bestridt av partene (og som også fremgår av Domstoladministrasjonens rapport fra 2007 som gjengitt under sakens bakgrunn ovenfor):

Ved vurderingen legger retten til grunn som bevist at Lovdata fram til 2008 faktisk hadde en særlig stilling. Lovdata fikk fra 1987 og framover tilsendt alle avgjørelser fra Høyesterett på egen linje. Redaksjonen i Rt fikk tilsvarende på diskett. Lovdata mottok avgjørelsene uten at de var anonymisert og uten at en ba om innsyn i den enkelte sak iht. straffeprosessloven og tvistemålsloven/tvisteloven. Andre aktører ble

nektet slik tilgang til rettsavgjørelser, men det var fram til 2004 en videreformidlingsordning.

RP har opplyst å ha gjenåpnet sin nettside etter ankeerklæringen ble inngitt, og at det på denne nettsiden er publisert følgende materiale som er relevant for vår sak:

- Høyesterettsavgjørelser fra 2008 og fremover hentet fra Høyesteretts nettside og domstol.no (disse avgjørelsene er det ikke omtvistet at RP kan publisere), og
- Høyesterettsavgjørelser fra 2002 og bakover, hentet fra CD-platen fra 2002, hvor samtlige sammendrag som angitt i byfogdens kjennelse oppgis å være slettet.

Twisten gjelder RPs bruk av høyesterettsavgjørelser fra Lovdatas databaser for perioden 2003-2007, samt bruk av sammendrag hentet fra Lovdatas databaser. RP har uttalt at de har til hensikt å publisere de 740 avgjørelsene lastet ned fra Lovdatas online database som er mottatt fra en tredjepart og å publisere sammendrag fra før 2015, men at RP vil avvente lagmannsrettens kjennelse. Videre har RP uttalt at de ønsker å benytte innholdet hentet fra DVD 2005 for den omtvistede perioden (som da vil si avgjørelser fra 2003-2005).

5.3 Sannsynliggjøring av hovedkravet

5.3.1 *Oversikt*

For å få en midlertidig forføyning må Lovdata sannsynliggjøre så vel sitt krav som en sikringsgrunn, jf. tvisteloven 34-2 første ledd. Videre kan en midlertidig forføyning ikke besluttes dersom den skade eller ulempe som RP blir påført står i åpenbart misforhold til den interesse Lovdata har i at forføyning blir besluttet, jf. tvisteloven § 34-1 annet ledd.

Lagmannsretten tar først stilling til hvorvidt Lovdata har sannsynliggjort sitt krav om å forby RP å publisere og dele rettsavgjørelser og sammendrag som er omtvistet.

Lagmannsretten vurderer nedenfor først om RPs bruk av høyesterettsavgjørelsene utgjør et brudd på databasevernet. Dernest vurderer lagmannsretten om RPs bruk av sammendragene utgjør brudd på opphavsrett som Lovdata kan gjøre gjeldende.

5.3.2 *Databasevernet*

Bestemmelsen om enerett til databaser fremgår av åndsverkloven § 24, som lyder:

Den som fremstiller en database, som for eksempel et formular, en katalog, en tabell, et program eller lignende arbeid, hvor innsamling, kontroll eller presentasjon av innholdet innebærer en vesentlig investering, har enerett til å råde over hele eller vesentlige deler av databasens innhold ved uttrekk fra eller gjenbruk av databasen.

Eneretten etter første ledd gjelder tilsvarende ved gjentatt og systematisk uttrekk eller gjenbruk av uvesentlige deler av databasen, dersom dette utgjør handlinger som

skader den normale bruken av databasen eller urimelig tilsidesetter fremstillerens legitime interesser.

Eneretten til en database som nevnt i første ledd varer i 15 år etter utløpet av det året databasen ble fremstilt. Dersom databasen i løpet av dette tidsrommet offentliggjøres, varer vernet i 15 år etter utløpet av det året databasen første gang ble offentliggjort.

Er databasen som nevnt foran, helt eller for en del gjenstand for opphavsrett, kan også denne gjøres gjeldende.

Bestemmelsene §§ 3 tredje ledd, 4, 8 til 10, 14, 26 til 29, 33 til 36, 40, 41 fjerde og femte ledd, 43 til 58 og 62 til 66 gjelder tilsvarende.

Avtale som utvider fremstillerens rett etter første ledd til en offentliggjort database kan ikke gjøres gjeldende

Partene er enige om at det for denne saken ikke har betydning at databasevernbestemmelsen i den tidligere åndsverksloven § 43 ble erstattet med § 24 i den nye åndsverksloven, som trådte i kraft 1. juli 2018 da bestemmelsene, for de temaene denne saken gjelder, i hovedsak er likelydende.

Databasevernet i åndsverkloven § 24 (og tidligere § 43) gir den som frembringer en database, katalog mv., hvor innsamling, kontroll eller presentasjon av innholdet innebærer en «vesentlig investering», enerett til å råde over hele eller vesentlige deler av arbeidets innhold ved å fremstille eksemplarer av det og ved å gjøre det tilgjengelig for allmennheten. Bakgrunnen for bestemmelsen er det behov for vern som kan ligge i arbeidet med å samle inn og strukturere store mengder informasjon, samtidig som man ved et særskilt vern unngår et press på opphavsrettens verkshøydekrav, jf. Prop. 104 L (2016-2017) side 100. Dette særskilte investeringsvernet for databaser, det såkalte sui-generis-vernet, ble i 1999 gjennomført ved en endring av den dagjeldende § 43, jf. Ot.prp.nr.85 (1997–1998) og Innst.O.nr.37 (1998–1999). Flere av formuleringene i bestemmelsene har sitt opphav i Europaparlaments- og rådsdirektiv 96/9/EF om rettslig vern av databaser (databasedirektivet) som ble vedtatt 11. mars 1996. Direktivet gir et opphavsrettslig vern (som verk) så vel som et konkurransemessig begrunnet særskilt investeringsvern for databaser.

Lagmannsretten tar først stilling til om RPs lagring og publisering av de omtvistede høyesterettsavgjørelsene hentet fra Lovdatas databaser isolert sett utgjør brudd på databasevernet etter åndsverkloven § 24 (tidligere § 43). Dernest vurderes om det likevel ikke foreligger brudd med grunnlag i at databasevernet må fortolkes innskrenkende i dette tilfellet, særlig med grunnlag i åndsverkloven § 14 (tidligere § 9).

Lagmannsretten er enig med byfogdembetet i at Lovdatas base over høyesterettsavgjørelser, både basene i DVD 2005 som viser basens innhold på et gitt tidspunkt og online databasene, er database(r) hvor innsamling, kontroll eller presentasjon av innholdet innebærer en vesentlig investering. Databasene er således omfattet av åndsverkloven § 24 (tidligere lov § 43). Lagmannsretten viser til begrunnelsen i byfogdembetets kjennelse side 23-24, som lagmannsretten tiltrer. Lagmannsretten gjengir fra kjennelsens side 24:

Retten finner bevist at innsamling, kontroll og presentasjon av innholdet i Lovdatas database over høyesterettsavgjørelser utgjør en slik vesentlig investering. Etter bevisføringen legger retten til grunn at oppbyggingen av basen over avgjørelser fra Høyesterett alene er resultatet av minst 52 årsverk og at det medgår ett årsverk hvert år til oppdatering og vedlikehold. I tillegg kommer kostnader til teknisk personell og utstyr. Retten viser til beskrivelsen over om hvordan Lovdata over tid har bygget opp basen over høyesterettsavgjørelser ved å skanne inn avgjørelser fra Norsk Retstidende og siden 1987 ved å motta avgjørelser fra Høyesterett via en datalinje. Det vises til beskrivelsen over om hvordan Lovdata arbeider med hver enkelt avgjørelse mht. sammendrag, anonymisering, krysshenvisninger mv. Det samlede arbeidet med Lovdatas database over avgjørelser fra Høyesterett oppfyller kriteriene i § 24 (og gamle § 43) for enerett som beskrevet i bestemmelsen.

Videre er lagmannsretten enig med byfogdembetet i at for så vidt gjelder innholdet på DVD 2005 så gjelder regelen om 15 års vernetid for *hele* innholdet i DVD 2005; også avgjørelser som er mer enn 15 år gamle, jf. byfogdembetets vurderinger om rullerende vernetid med henvisninger til databasedirektivet artikkel 10 nr. 3 og Ot. prp. nr. 85 (1997-1998) punkt 6.3.1. Lagmannsretten viser til byfogdembetets begrunnelse på kjennelsens side 24-26, som lagmannsretten tiltrer. Lagmannsretten gjengir fra kjennelsens side 25:

Retten finner bevist at det etter utgivelsen av CD i 2002 og fram til utgivelsen av DVD 2005 skjedde betydelige endringer i Lovdatas database over avgjørelser fra Høyesterett. Nye avgjørelser er mottatt fra Høyesterett og behandlet som beskrevet over, under innledningen. Det har i vitneforklaringene fremkommet at en i perioden fortsatte arbeidet med innskanning av gamle avgjørelser. Videre ble det gjort et betydelig arbeid knyttet til anonymisering av saker i denne perioden. Det ble foretatt fornyet vurdering også av eldre saker i forbindelse med at en innførte nye prinsipper for anonymisering av avgjørelser. Alle avgjørelsene i basen ble gjennomgått i den forbindelsen. Det var særlig en beslutning om å anonymisere fødselsdatoer som førte til en omfattende gjennomgang. I tillegg kommer det alminnelige vedlikeholdet av basen ved at linker og metadata stadig oppdateres når nye rettskilder legges inn. Samlet finner retten det bevist at det mellom 2002 og 2005 skjedde mye arbeid med systematisering, innsamling og presentasjon av avgjørelsene i databasen, også avgjørelser som eksisterte på CD 2002 var del av dette arbeidet. Retten er kommet til at det arbeid som ble lagt ned i perioden 2002 til 2005 innebærer en vesentlig endring og innebærer en vesentlig nyinvestering i databasen.

Lagmannsretten er enig med byfogdembetet i at den *bruk* RP har gjort av innholdet i DVD 2005 i utgangspunktet krenker Lovdatas enerett til så vel «uttrekk» som «gjenbruk» etter

åndsverkloven § 24 første ledd. Også her viser lagmannsretten til byfogdembetets kjennelse side 26-28, som lagmannsretten tiltrer.

Når det gjelder de 740 høyesterettsavgjørelsene fra 2006 og 2007, som er dokumenter hentet fra Lovdatas onlinedatabase som RP har fått fra en privat samling, er lagmannsretten som nevnt over enig med byfogdembetet i at online databasen som sådan omfattes av databasevernet etter åndsverkloven § 24 første ledd. Lovdata har redegjort for, og lagmannsretten legger til grunn, at hver årgang av høyesterettsavgjørelsene utgjør en selvstendig database, som igjen er delt inn i selvstendige databaser for henholdsvis sivile saker og straffesaker. Lagmannsretten er enig med byfogdembetet i at de 740 avgjørelsene fra 2006 og 2007 må anses som en vesentlig del av databasens innhold, og viser her til og tiltrer byfogdembetets kjennelse side 27-28. Det er imidlertid ikke avgjørende om denne bruken av de 740 avgjørelsene utgjør et brudd på databasevernet etter § 24 første ledd ettersom bruken uansett utgjør et brudd på databasevernet etter § 24 annet ledd, slik også byfogdembetet har konkludert med. Lagmannsretten anser det ikke tvilsomt at å gjøre disse avgjørelsene fra 2006 og 2007 fra Lovdatas onlinedatabase tilgjengelige for allmennheten på RPs hjemmeside, er en gjentatt og systematisk gjenbruk av (eventuelt) uvesentlige deler av databasen som urimelig tilsidesetter fremstillerens legitime interesser, jf. åndsverkloven § 24 annet ledd (andre alternativ). Lagmannsretten gjengir her fra byfogdembetets kjennelse side 28:

Uansett omfattes uttrekket og gjenbruken av § 24 andre ledd. Det foreligger i saken gjentatt gjenbruk og uttrekk. Det vises til at uttrekket fra DVD 2005 og mottaket av og publiseringen av 2006 og 2007 avgjørelsene er to gjentatte uttrekk fra basen. Disse gjentatte uttrekkene var ledd i en aksjon der en la til rette for at en skulle bygge opp en base basert på en rekke større og mindre bidrag. Andre ledd skal hindre omgåelser av vernet i førte ledd. Her foreligger en lik omgåelse som urimelig tilsidesetter Lovdatas legitime interesser. Det er ikke tale om normal bruk av basen, men en systematisk innsamling av til sammen vesentlige deler, hvor formålet var å samle alle avgjørelser fra Høyesterett.

Lagmannsretten er etter dette, som byfogdembetet, kommet til at RPs bruk av samtlige av de omtvistede høyesterettsavgjørelsene isolert sett utgjør brudd på databasevernet etter reglene i åndsverkloven § 24. Spørsmålet er så om bestemmelsen i § 24 må tolkes innskrenkende eller likevel ikke kommer til anvendelse. Dette ser lagmannsretten på i det følgende.

5.3.3 Offentleglova

RP anfører, slik lagmannsretten har oppfattet, at offentliglova i seg selv gir RP rett til å bruke fritt de aktuelle høyesterettsavgjørelser uavhengig av databasevernet i åndsverkloven § 25, alternativt at offentliglova og prinsippene der utgjør viktige tolkningsmomenter for at åndsverkloven § 14 medfører at databasevernet ikke gjelder i dette tilfelle.

Lagmannsretten vurderer først om offentleglova kommer til anvendelse i dette tilfellet og om dette i så fall medfører at databasevernet i § 24 likevel ikke gjelder.

Det er ikke omtvistet at Lovdata, som er en stiftelse, som et utgangspunkt omfattes av offentleglova, ettersom statlige organer oppnevner et flertall av styret i stiftelsen, jf. offentleglova § 2 bokstav d. Dette er ikke omtvistet. Det partene er uenige om er om offentleglova § 2 andre ledd første punktum kommer til anvendelse, som unntar fra offentleglova «rettssubjekt som hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private».

Lagmannsretten finner det ikke nødvendig å ta stilling til om Lovdata er underlagt offentleglova. Selv om offentleglova skulle ha kommet til anvendelse, kan ikke lagmannsretten se at reglene om innsyn etter offentleglova i seg gir RP rett til bruk i strid med databasevernet etter åndsverkloven § 24. Det fremgår av offentleglova § 7 at man kun kan bruke informasjonen man får tilgang fritt til ethvert formål «dersom ikkje anna lovgiving eller retten til ein tredjeperson er til hinder for det». I Rettsdata, Norsk lovkommentar til bestemmelsen, note 117 av Jan Frithjof Bernt, heter det:

Enkelte former for bruk kan være forbudt i lov eller i medhold av lov. Offl. § 7 suspenderer ikke disse forbudene, og de private aktørene har selv ansvaret for at bruken er i samsvar med gjeldende regelverk. Særlig åndsverkloven kan være til hinder for bruk av dokumenter – både dokumenter som skriver seg fra private og dokumenter som er produsert av det offentlige. At innholdet i dokumentet er underlagt vern etter åndsverkloven, er samtidig et eksempel på et tilfelle der tredjemanns rett vil være til hinder for gjenbruk. I slike tilfeller må bruken av dokumentet avklares med rettighetshaver. (rettens understrekning)

Også av forarbeidene til (tidligere) åndsverkloven § 43 fremgår det at en eventuell innsynsrett etter offentlighetsloven ikke påvirker hvilke rettigheter man har til å bruke materialet etter åndsverkloven, jf. side 20 i Ot.prp.nr.85 (1997–1998) hvor det fremgår at:

«I spørsmålet om en eventuell gjenbruk av det materiale som i medhold av offentlighetsloven er gjort kjent, må derimot en eventuell enerett etter åndsverkloven iakttas».

Lagmannsretten bemerker også at selv om RP skulle ha rett til å få innsyn i og utlevert alle høyesterettsavgjørelser fra Lovdata etter offentleglova, så åpner offentleglova for at det kan kreves betaling for å gi tilgang til informasjon, jf. offentleglova § 8 annet og tredje ledd jf. forskrift til offentleglova § 4, særlig § 4 fjerde ledd og sjette ledd. Lagmannsretten tar ikke stilling til om disse bestemmelsene kommer til anvendelse for det tilfelle Lovdata omfattes av offentleglova. Forskriftsbestemmelsen viser imidlertid at et krav om betaling for tilgang til informasjon, også fra offentlige virksomheter, ikke alltid vil være utelukket.

5.3.4 Medfører åndsverkloven § 14 og øvrige rettskilder at databasevernet her likevel ikke gjelder?

Kjernen i saken, og som også har vært hovedfokus i ankeomgangen, er om det er holdepunkter for at databasevernet i åndsverkloven § 24 ikke kommer til anvendelse for Lovdatas databaser over rettsavgjørelser, med grunnlag i åndsverkloven § 14 og øvrige rettskilder. Dette ser lagmannsretten på i det følgende.

Lagmannsretten er enig med byfogdembetet i at åndsverkloven § 14 og de øvrige relevante rettskilder i denne saken ikke medfører noen innskrenkning i databasevernet i § 24.

Lagmannsretten viser her til byfogdembetets begrunnelse på kjennelsens side 29-35, som lagmannsretten tiltrer i det alt vesentlige. Lagmannsretten skal særlig bemerke:

Etter ordlyden i § 24 er det ikke noe eksplisitt unntak fra databasevernet for databaser bestående av offentlige dokumenter, herunder rettsavgjørelser. Det er i § 24 femte ledd imidlertid vist til at blant annet åndsverkloven § 14 «gjelder tilsvarende». Spørsmålet er hvilken betydning dette har.

Åndsverkloven § 14 (tidligere lovs § 9) fastsetter at blant annet rettsavgjørelser «er uten vern etter denne loven». Bestemmelsens første ledd lyder:

Lover, forskrifter, rettsavgjørelser og andre vedtak av offentlig myndighet er uten vern etter denne loven. Det samme gjelder forslag, utredninger, uttalelser og lignende som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige. Tilsvarende er offisielle oversettelser av slike tekster uten vern etter denne loven.

Åndsverkloven § 14 har overskriften «Åndsverk som ikke har opphavsrettslig vern». Når § 14 bruker formuleringen «vern etter denne loven» må dette leses i sammenheng med overskriften. Bestemmelsen i § 14 fastsetter derfor etter lagmannsrettens syn et unntak fra det *opphavsrettslige* vernet. Den tidligere § 9 hadde ikke en slik overskrift, men bestemmelsen var del av lovens kapittel 1 som gjaldt «opphavsrettens» gjenstand og innhold», mens tidligere § 43 inngikk i kapittel 5 som omhandler «andre rettigheter». At bestemmelsen mente å gjøre unntak kun fra opphavsretten fremgår også av forarbeidene til § 9. Også etter den tidligere loven var derfor unntaket i § 9 ment å være et unntak fra hvilke dokumenter som har opphavsrettslige vern.

Databasevernet i § 24 gir derimot ikke et opphavsrettslig vern, men fastsetter et investeringsvern (*sui generis*) ved at den som har utarbeidet databasen har en enerett til å råde over hele eller deler av databasen ved uttrekk fra eller gjenbruk av databasen.

At § 14 unntar enkelte dokumenter fra opphavsrettslig vern, medfører etter lagmannsrettens syn i utgangspunktet ikke at § 14 gjør innskrenkninger i *øvrige* verneregler, herunder databasevernet i § 24.

I åndsverkloven § 24 femte ledd står det imidlertid som nevnt at blant annet § 14 «gjelder tilsvarende». Spørsmålet er om denne henvisningen til § 14 må tolkes til å innebære at det er gjort et unntak fra *databasevernet* for Lovdatas databaser over rettsavgjørelser.

Lagmannsretten skyter her inn at det at den tidligere lovs § 43 ikke hadde en henvisning til § 9, mens den nye § 24 har en henvisning til § 14, ikke utgjør en realitetsendring, jf. side 104 i Prop.104 L (2016–2017) Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) som siteres nedenfor. Det samme fremgår også av de samme forarbeiders side 323.

Det er etter ordlyden i § 24 og § 14 ikke umiddelbart klart hva det innebærer for databasevernet i § 24 at § 14 «gjelder tilsvarende». Etter lagmannsrettens syn er heller ikke forarbeidene til den nye loven, hvor innsettingen av henvisningen til § 14 i § 24 femte kommenteres, særlig oppklarende. På side 104 i Prop.104 L (2016–2017) heter det om denne henvisningen til § 14:

Etter gjeldende § 43 fjerde ledd kan et katalogvern suppleres av et opphavsrettslig vern. I § 43 er det imidlertid ingen henvisning til bestemmelsen i § 9, som unntar visse verk av offentlig karakter fra vern. Prinsippet har imidlertid hele tiden vært at avgrensningene i katalogvernet skal ha samme omfang som de innskrenkninger som gjelder for den opphavsrettslige enerett. Selv om § 9 fastslår at «[I]over, forskrifter, rettsavgjørelser og andre vedtak av offentlig myndighet er uten vern etter denne lov», finner departementet grunn til å ta inn en uttrykkelig henvisning om at bestemmelsen får tilsvarende anvendelse for databaser som er uten opphavsrettslig vern, slik det også er gjort i opphavsrettslovene i Danmark, Sverige og Finland. Det vises for øvrig til Ot.prp.nr.85 (1997–1998) s. 19 og 36. I forslag til § 24 femte ledd er det derfor tatt inn en henvisning til § 14 (gjeldende § 9). (rettens understrekning)

Hva som ligger i at «avgrensningene i katalogvernet skal ha samme omfang som de innskrenkninger som gjelder for den opphavsrettslige enerett» og at «bestemmelsen [§ 14] får tilsvarende anvendelse for databaser som er uten opphavsrettslig vern» er noe uklart. Det som imidlertid i alle fall er klart, er at departementet ikke mente å unnta enhver database fremskaffet av det offentlige eller for offentlige midler fra databasevernet. Dette var foreslått i høringsrunden, men ble forkastet av departementet, jf. fra side 104 i Prop.104 L (2016–2017) hvor det i forbindelse med henvisningen fra § 24 til § 14 ble uttalt:

I høringen foreslår Kommunal- og moderniseringsdepartementet at databaser som er fremskaffet av det offentlige, eller for offentlige midler, bør vurderes unntatt vern etter bestemmelsen. Departementet er ikke enig at dette er en fornuftig måte å legge til rette for økt viderebruk av offentlig informasjon. Det at en database i offentlig eie er vernet etter åndsverkloven, er etter departementets vurdering ikke et hinder for viderebruk i seg selv – men hvordan rettighetene forvaltes kan selvfølgelig være det. Et generelt unntak vil kunne få økonomiske konsekvenser for det offentlige, bl.a som følge av inntjeningskrav, som det er vanskelig å overskue. Etter departementets syn

er det derfor mer hensiktsmessig om adgangen til viderebruk vurderes konkret for hver enkelt database, bl.a på bakgrunn av gjeldende retningslinjer for slik utnyttelse.

Formuleringen «gjelder tilsvarende» i § 24 femte ledd og forarbeidene til den nye loven må leses i lys av forarbeidene til den tidligere loven, hvor forholdet mellom tidligere § 9 og § 43 ble grundig diskutert. Her fremgår det klart at *sammenstillinger* av blant annet rettsavgjørelser ikke er uten vern, jf. Ot. prp. nr. 85 (1997-1998) side 19:

[...] Om de enkelte rådata i en database er unntatt fra vern, kan vurderingen av det arbeid som sammenstiller og bearbeider disse, bli annerledes. Et eksempel her er lover, forskrifter, rettsavgjørelser og andre offentlige vedtak. De enkelte tekster er i seg selv uten vern. En sammenstilling som er resultat av en konsolidering og bearbeiding av disse tekstene er ikke derved uten vern. (rettens understrekning)

Det ble imidlertid i forarbeidene åpnet for at visse sammenstillinger av informasjon ville kunne bli omfattet av daværende § 9. På side 20 i Ot. prp. nr. 85 (1997-1998) fremgår det at bearbeidede sammenstillinger av informasjon, «på enkelte sentrale områder for det offentliges oppgaver», vil kunne omfattes av § 9 «når bearbeidingen foretas av det offentlige eller på det offentliges vegne»:

På enkelte sentrale områder for det offentliges oppgaver, som veiledning til allmennheten om rettigheter og plikter basert på offentlige vedtak, vil også de bearbeidede sammenstillinger av slik informasjon kunne omfattes av § 9, når bearbeidingen foretas av det offentlige eller på det offentliges vegne. (rettens understrekning)

På samme side i disse forarbeidene fremgår det at hvorvidt slikt bearbeidet materiale vil kunne omfattes av § 9 vil måtte bero på en konkret vurdering, hvor det særlig vil være relevant «hvor sentral denne informasjonsforedlingsoppgaven er innenfor det aktuelle organs virksomhet»:

[...] Det må også bero på en konkret vurdering hvorvidt en strukturert sammenstilling av ulik type informasjon av relevans for bestemte befolkningsgrupper, skal være unntatt fra vern når innholdet som sådant er det. Slik departementet ser det, må det ha betydning for vurderingen av om man er innenfor § 9 eller ikke, hvor sentral denne informasjonsforedlingsoppgaven er innenfor det aktuelle organs virksomhet. (rettens understrekning)

I Prop. 104 L (2016-2017), Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven), side 65-66 er det, under beskrivelsen av gjeldende rett, presisert at § 9 (i den gamle loven) ikke omfatter dokumenter utarbeidet i kraft av en tjenesteytende funksjon:

Bestemmelsen kan ikke forstås slik at alle dokumenter det offentlige utarbeider faller utenfor vernet etter åndsverkloven. Dokumenter utarbeidet av det offentlige som ikke skjer i kraft av offentlig myndighetsutøvelse, men derimot i en tjenesteytende funksjon, omfattes ikke av § 9. (rettens understrekning)

Av forarbeidene over kan det etter dette utledes at hvorvidt en database utarbeidet av det offentlige som inneholder materiale omfattes av unntaket i § 14 / § 9 (for eksempel rettsavgjørelser) vil måtte bero på en konkret vurdering, hvor det vil være av betydning «hvor sentral denne informasjonsforedlingsoppgaven er innenfor det aktuelle organs virksomhet» og hvorvidt databasen med disse offentlige dokumentene er utarbeidet «i kraft av offentlig myndighetsutøvelse». Dersom databasen er utarbeidet i kraft av «i en tjenesteytende funksjon», kommer ikke unntaket i § 14 / § 9 til anvendelse. Etter lagmannsrettens syn har en slik forståelse også støtte i ordlyden: Etter § 14 første ledd annen setning, hvor det listes opp andre unntak fra opphavsvernet, avsluttes listen med «..og lignende som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet». Tilsvarende passus står også i tidligere § 9: «.. og andre uttalelser som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet».

Etter lagmannsrettens syn kommer ikke § 14 til anvendelse på Lovdatas databaser. Lovdatas utarbeidelse av databasene over rettsavgjørelser er ikke gjort som offentlig myndighet. Lovdatas sammenstilling (database) av rettsavgjørelser anses ikke utarbeidet i kraft av offentlig myndighetsutøvelse, men er noe Lovdata har gjort som ledd i en tjenesteytende funksjon. Videre er ikke sammenstillingene av rettsavgjørelsene en sentral del av det som er Lovdatas oppgave på vegne av det offentlige, som knytter seg til å ha og vedlikeholde database over lover og forskrifter. Lagmannsretten slutter seg til byfogdembetets begrunnelse på kjennelsens side 32:

Lovdata utøver offentlig myndighet på vegne av staten etter avtale om kunngjøring av lover i Norsk lovtidend, som nå kommer i elektronisk utgave via Lovdata. Databasen over lover og forskrifter er med hjemmel i lov unntatt fra kreditorbeslag. Dette gjelder ikke lovdatas andre baser, herunder den i saken aktuelle base over avgjørelser fra Høyesterett. Lovdatas øvrige virksomhet er ikke utøvelse av offentlig myndighet og skjer ikke på vegne av offentlig myndighet. Herunder er Lovdatas innsamling av rettsavgjørelser og oppbygging av databasen over disse ikke underlagt offentlig regulering særskilt for Lovdata.

Dersom meningen med henvisningen i § 25 femte ledd til § 14 var å gjøre et generelt unntak fra for eksempel databasevernet for databaser over offentlige dokumenter, herunder databaser over rettsavgjørelser, måtte det etter lagmannsrettens syn fremgå klart av bestemmelsen, slik dette etter hva lagmannsretten forstår er gjort i nederlandsk rett.

At åndsverkloven § 14 ikke medfører begrensninger i databasevernet for databaser over rettsavgjørelser er det også støtte for i juridisk teori, jf. Jon Bing, «Databaser med «offentlige dokumenter» - Særlig om den norske åndsverksloven § 9», i Complex 6/94 (1994), side 96:

Åndsverkloven § 9 regulerer vernet til den enkelte lov, den enkelte forskrift eller det enkelte saksdokument. Den regulerer ikke vernet av f eks en database som består av lover og forskrifter. Riktignok er det slik at kataloger også er vernet etter åndsverkloven («denne lov»), men åndsverkloven § 9 tar ikke sikte på å frata «aggregater» av ikke vernede elementer et vern. Det er også ikke formålet med bestemmelsen – den skal sikre fri formidling av lover, forskrifter og saksdokumenter, men tar ikke sikte på å regulere markedet for samlinger eller informasjonssystemer som formidler slike ikke vernede elementer. (rettens understrekning)

Et moment i tolkningen er å finne frem til en forståelse som stemmer best overens med Databasedirektivet, som Norge har implementert. Databasedirektivet forutsetter at databaser bestående av også ikke-vernede innhold skal vernes, jf. databasedirektivet artikkel 7. nr. 4 og EU-domstolens avgjørelse i EU i C-545/07 Lakorda (avsnitt 70-73 samt 74 tredje strekpunkt). Lovdata har gjort gjeldende at å legge til grunn at åndsverkloven § 14 gir rettigheter til databaser i strid med databasevernet i § 24 vil kunne representere et brudd på Norges forpliktelser etter EØS-avtalen ved at norsk rett i så fall ikke oppstiller det nivået av beskyttelse for databaser som databasedirektivet klart forutsetter. Det er imidlertid ikke nødvendig for lagmannsretten å ta stilling til om databasedirektivet krever at Lovdatas databaser er vernet. Dette fordi det etter lagmannsrettens syn er tilstrekkelig klart, ut fra de norske kildene, at § 14 ikke medfører at databasevernet i § 24 ikke gjelder for databaser bestående av rettsavgjørelser. Lagmannsretten peker også på at dersom det er korrekt oppfattet at Nederland har unntatt denne type databaser fra databasevernet, kan det tyde på at databasedirektivet ikke kan forstås som en absolutt hindring i så måte.

Også RP har vist til det nederlandske unntaket fra databasevernet for databaser utarbeidet av det offentlige som inneholder lover, rettsavgjørelser og lignende «kjernedokumenter». At enkelte land eventuelt har gjort et slikt unntak fra databasevernet, har etter lagmannsrettens vurdering ikke betydning i vår sak. Det viktige for vår sak er et slikt unntak fra databasevernet ikke er gjort i norsk rett.

Når det gjelder gjenbruksdirektivet, som RP mener at er et argument for deres syn, så fremgår det av direktivet selv at det ikke innskrenker tredjeparts rettigheter, herunder sui generis rettigheter, se direktivets forale 22 og 24.

Etter lagmannsrettens syn kan heller ikke de bestemmelser i grunnloven og EMK som er påberopt av ankende part, medføre at databasevernet ikke kommer til anvendelse på Lovdatas database over rettsavgjørelser. Det er i vår sak ikke snakk om at man er hindret verken fra innsyn i rettsavgjørelser eller at man ikke kan publisere eller referere fra enkeltavgjørelser. Det saken gjelder er om RP kan gjøre uttrekk fra og publisere fra en database med slike rettsavgjørelser i strid med Lovdatas databasevern. Lagmannsretten viser til og tiltrer byfogdembetets begrunnelse på kjennelsens side 34-35:

Retten har videre vurdert om forbudet mot diskriminering i Grunnloven § 98, EMK artikkel 14 sammenholdt med artikkel 6 og artikkel 10 innebærer en rett til innsyn som må gå foran databasevernet i åndsverksloven § 24. De nevnte bestemmelser har ved motstrid forrang foran åndsverksloven, eventuelt slik at bestemmelsene blir et tolkningsmoment som taler for innskrenkende tolkning av bestemmelsen i åndsverksloven § 24.

Retten kan ikke se at det foreligger «usakelig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling» iht. Grunnloven § 98. Saksøkerne blir ikke diskriminert på grunnlag av personlige egenskaper eller av andre usaklige grunner.

Retten kan heller ikke se at det foreligger diskriminering etter EMK artikkel 14 sammenholdt med EMK artikkel 10 og artikkel 6. Det foreligger her ikke diskriminering på grunnlag av noen av de oppregnede grunnlag og ikke på usaklig grunnlag.

Retten tar som utgangspunkt ved vurderingen at åndsverksloven § 24 er i tråd med gjeldende rett i hele EU/EØS, jf. at den bygger på direktivet. Det må gjøres en avveining av behovet for regulering av eiendomsretten, her immaterielle rettigheter etter åndsverksloven § 24, og retten til ytringsfrihet (retten til å motta og meddele opplysninger) og retten etter artikkel 14 jf. artikkel 6 og 10.

I hele EU/EØS har lovgiver funnet det «nødvendig i et demokratisk samfunn» å innskrenke retten til å hente ut informasjon av hensyn til databasevernet. Det er ikke fremlagt for retten rettspraksis som støtter et annet syn og retten er ikke kjent med slik praksis.

Retten kan heller ikke se at databasevernet er i strid med retten til rettfærdig rettergang i artikkel 6. Argumentet er her at det koster penger å få tilgang til rettspraksis på LovdataPro slik at parter uten midler stiller svakere enn motparten. Retten mener retten til betalt advokat kan gi veiledning. Den som ikke har penger til å betale for tilgang til LovdataPro vil ofte ikke kunne betale for advokat. Dessuten gir advokat kvalifisert tilgang til rettspraksis også gjennom dennes fagkunnskap. I straffesaker er det gitt regler om betalt forsvarerbistand, jf. EMK artikkel 6 nr. 3 bokstav c. I sivile saker er det ingen tilsvarende bestemmelse om minimumsrettigheter. Retten kan ikke se at statene har plikt til å stille rettslige informasjonssystemer til disposisjon for parter i rettsaker uten betaling. Det er ikke fremlagt avgjørelser fra EMD som belyser spørsmålet og retten er ikke kjent med at slike foreligger. Et slikt krav må uansett fremmes mot staten og ikke mot en av flere tilbydere av rettslige informasjonssystemer. De hensyn artikkel 6 skal ivareta taler for at en eventuell rett til utlevering av avgjørelser må vurderes individuelt i den enkelte rettsak og ikke kan fremmes som et krav om utlevering en bloc uavhengig av en konkret sak. Det vises forståvidt til artikkel 6 nr. 3 bokstav c som ikke gir rett til forsvarer i enhver sak, men etter en konkret vurdering.

Det har særskilt vært prosedert på at EMD de siste årene har tolket EMK artikkel 10 slik at den også gir rett til å få informasjon. I Rt. 2015 side 1467 gjennomgår Høyesterett denne praksis. I avsnitt 43 tar retten som utgangspunkt at politiet hadde rett, men ikke plikt til å utlevere et opptak fra kameraovervåkningen ved Oslo legevakt, hvor en mann døde under pågripelse, til NRK. Etter rettens syn gjelder EMDs praksis slik den er tolket av Høyesterett i Rt 2015 side 1467 utlevering av

spesifiserte enkeltdokumenter/opplysninger til pressen eller lignende subjekter, etter en konkret vurdering i den enkelte sak, se avsnitt 65. Retten kan ikke se at dommen, og den praksis den viser til fra EMD, kan brukes på det foreliggende tilfellet.

RP har med styrke gjort gjeldende at det må gjøres en samlet helhetsvurdering av § 14 opp mot § 24, der det avgjørende må være at avgjørelser fra Høyesterett skal være tilgjengelig ikke bare for profesjonelle aktører med abonnement på Lovdata Pro, men for alle i samfunnet. I denne helhetsvurderingen mener PR at det må legges betydelig vekt på at Lovdata har vært i og fortsatt er i en helt unik situasjon, særlig ved at Lovdata fram til 2008 hadde en eksklusiv ordning ved å få tilgang til dommer fra Høyesterett, at Lovdata opererte uten konsesjon og at Lovdata var finansiert av offentlige midler ved oppstarten og også underveis. Lovdata er uenig i deler av denne beskrivelsen, men det synes uomtvistet at frem til 2008 hadde Lovdata en særlig posisjon ved å få rettsavgjørelser fra Høyesterett. Norsk Journalistlag og Norsk redaktørforening har i sitt innlegg vist til de samme momenter som RP, og også påpekt at grunnleggende krav til offentlighet, demokrati, ytringsfrihet og borgernes informasjonskrav gjør at pressen må ha abonnement hos Lovdata for å få tilgang til avgjørelser av Høyesterett.

Etter lagmannsrettens vurdering er det ikke holdepunkter i rettskildene for den type «helhetsvurdering» som RP og Norsk Journalistlag og Norsk redaktørforening mener at må gjøres ved avveiningen mellom § 14 og § 24. En slik helhetsvurdering synes være løstrevet fra bestemmelsenes ordlyd og forarbeider. Etter lagmannsrettens syn vil et eventuelt unntak fra databasevernet i § 24 som følge av § 14 måtte begrunnes i de momenter som fremheves i forarbeidene til den tidligere loven og som også kan utledes av ordlyden i § 14. Lagmannsretten bemerker at vurderingen av disse momentene, også beror på en samlet vurdering. Disse momentene er, som tidligere nevnt, hvor sentral informasjonsforedlingsoppgaven med utarbeidelsen av databasen er innenfor det aktuelle organs virksomhet og hvorvidt databasen med dokumentene er utarbeidet i kraft av offentlig myndighetsutøvelse og av en offentlig myndighet. Disse momenter kommer ikke til anvendelse på Lovdatas utarbeidelse av databasen over rettsavgjørelser.

Etter en samlet vurdering mener lagmannsretten at det etter gjeldende rett ikke foreligger holdepunkter for at Lovdatas databaser over rettsavgjørelser er unntatt fra databasevernet i åndsverkloven § 24.

5.3.5 Særlig om sammendragene

Databaseinnholdet i CD 2002 er mer enn 15 år gammelt, og dermed ikke vernet av databasevernet i åndsverkloven § 24. Spørsmålet er imidlertid om *sammendragene* av avgjørelsene er underlagt *opphavsrett*.

Opphavsrett gir en enerett til å råde over åndsverket, herunder til å gjøre det tilgjengelig for allmenheten, jf. åndsverkloven § 3. Vernetiden for opphavsrett er 70 år etter opphavspersonens død, jf. åndsverkloven § 11.

Lagmannsretten finner det sannsynliggjort at Lovdata har rett til å gjøre gjeldende og håndheve opphavsrett til sammendragene. Det fremgår av avtalene med Den norske advokatforening fra 1998, 2011 og 2015, at Lovdata har rett til å bruke sammendragene. Det er ikke avgjørende om Lovdata har fått overdratt en eksklusiv rett til sammendragene. Lovdata har videre sannsynliggjort en rett til å håndheve opphavsrettigheter til sammendragene også for sammendrag forut for 1998, jf. fullmakt i brev fra DNA 16. november 2018. RP har i prosesskrift 21. november 2018 uttalt at «[d]et er heller ikke klargjort at generalsekretæren har kompetanse til å avgi noen slik fullmakt». Lagmannsretten er usikker hvorvidt RP med dette har anført at generalsekretæren ikke har den nødvendige kompetanse. Uansett er det ikke sannsynliggjort at generalsekretæren ikke har kompetanse. Lagmannsretten legger derfor fullmakten til grunn.

Lagmannsretten er videre enig med Lovdata i at de enkelte forfatterne av de enkelte sammendragene må anses å ha overdratt rettighetene til Advokatforeningen. Lagmannsretten viser her til at den enkelte forfatter har skrevet sammendrag på oppdrag for og levert dem til Advokatforeningen v/Retstidendes redaksjon. Dette må oppfattes som at forfatterne samtidig har overdratt rettigheter. Retten viser også til at det ifølge opplysninger fra Lovdata aldri har vært reist innsigelser fra noen av forfatterne mot den utnyttelsen som har skjedd i Retstidende og i Lovdatas databaser.

På samme måte som byfogdembetet, finner lagmannsretten å avgrense rettighetene til sammendragene i tid til å gjelde tilbake til avgjørelser avsagt i 1945 eller senere, jf. byfogdembetets kjennelse side 36-37.

Lagmannsretten er etter dette kommet til at Lovdata har sannsynliggjort en rett til å kunne håndheve opphavsrettighetene til sammendrag til avgjørelser avsagt i 1945 eller senere, som da blant annet omfatter en enerett til å gjøre sammendragene tilgjengelige for allmenheten, jf. åndsverkloven § 3. Lovdata har dermed sannsynliggjort et krav på å forby RP å publisere sammendrag for avgjørelser avsagt etter 1945. Dette kravet omfatter også et krav på at RP sletter sammendragene.

5.4 Sannsynliggjøring av sikringsgrunn

Lagmannsretten har, som det fremkommer over, kommet til at Lovdata har sannsynliggjort et krav om at RP sletter innholdet av DVD 2005 samt rettsavgjørelsene fra 2006 og 2007, samt at RP forbys å publisere disse. Videre har Lovdata sannsynliggjort et krav om at RP forbys å publisere sammendragene fra CD 2002 for avgjørelser fra 1945.

I tillegg til å sannsynliggjøre et sikringskrav må saksøkeren, for å få medhold i en begjæring om midlertidig forføyning, sannsynliggjøre en sikringsgrunn, jf. tvisteloven § 34-2. Lovdata har påberopt sikringsgrunnen både i tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav a og b.

Spørsmålet om sikringsgrunn må avgjøres ut fra forholdene nå, og ikke da den første forføyningen ble avsagt (kjennelsen 31. mai 2018) eller kjennelsen etter den muntlige forhandlingen (kjennelsen av 21. september 2018). Hvis forholdene har endret seg fra forføyningsbegjæringen ble fremsatt og til retten skal avgjøre saken, er det forholdene på det sistnevnte tidspunkt som skal legges til grunn ved vurderingen av om sikringsgrunn foreligger, jf. Schei m.fl. Bind II s. 1234 og Rt-1999-523 og Flock, Midlertidig sikring, Universitetsforlaget 2011, side 234.

Retten vurderer først om det foreligger sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav b. Etter den bestemmelsen kan midlertidig forføyning besluttes:

når det finnes nødvendig for å få en midlertidig ordning i et omtvistet rettsforhold for å avverge en vesentlig skade eller ulempe, eller for å hindre voldsomheter som saksøktens adferd gir grunn til å frykte for.

Spørsmålet er om det er nødvendig med et midlertidig forbud «for å avverge en vesentlig skade eller ulempe». Lagmannsretten kan i all hovedsak tiltre byfogdembetets begrunnelse på kjennelsens side 37-40 for at det foreligger sikringsgrunn etter bokstav b.

Lagmannsretten bemerker i tillegg:

RP har gitt uttrykk for at de har til hensikt å publisere rettsavgjørelsene fra 2006 og 2007 hentet fra Lovdatas online database samt sammendrag fra før 2015, men at de avventer lagmannsrettens avgjørelse. Lagmannsretten oppfatter at RP med dette har sagt at de vil respektere lagmannsrettens avgjørelse når det gjelder hovedkravet i den forstand at de ikke vil publisere materiale i strid med rettens kjennelse, noe de da heller ikke har gjort etter kjennelsen av 1. juni 2018. Dersom saksøkte har erklært å ville respektere kravet, er dette et forhold som retten etter omstendighetene kan ta i betraktning ved vurderingen av om det er nødvendig med midlertidig forføyning, se Flock, Midlertidig sikring, Universitetsforlaget 2011, side 110; spesielt hvor sikringsgrunnen er bokstav b. Slik lagmannsretten har oppfattet RP, vil de imidlertid uansett ikke respektere et krav om å slette de aktuelle rettsavgjørelser og sammendrag. En fortsatt lagring av rettsavgjørelsene og sammendragene medfører i seg selv brudd på hhv. databasevernet og opphavsretten (til sammendragene). Videre har RP heller ikke sagt at de aksepterer kravet som sådan eller vil oppgi sin posisjon, men kun at de vil respektere lagmannsrettens kjennelse.

Det er etter lagmannsrettens syn ikke et argument mot at sikringsgrunn foreligger at det eventuelt skal være enkelt for andre å gjøre det samme som RP har gjort, som er å laste ned

rettsavgjørelser og sammendrag fra CD og DVD plater som kan lånes fra Nasjonalbiblioteket. For det første synes en slik bruk være i strid med reglene for utlån og avtalevilkårene for bruk av Lovdatas CD og DVD. For det andre er faren for videre brudd på databasevernet og opphavsretten klart høyere dersom dette ligger tilgjengelig på RPs hjemmeside, enn dersom tredjeparter selv må laste de ned fra DVD/CD plater lånes fra Nasjonalbiblioteket eller andre som har disse platene.

Lagmannsretten er enig med byfogdembetet i at det ikke er sannsynliggjort at en publisering av de aktuelle dommene og sammendragene av RP vil medføre at Lovdatas betalingstjeneste mister kunder. Dette fordi RPs tjeneste og funksjoner, i alle fall på nåværende tidspunkt, ikke kan konkurrere med Lovdata PRO. På den annen side vil en slik publisering av RP på sikt kunne ha negativ betydning for Lovdatas virksomhet.

Ved vurderingen av om det foreligger sikringsgrunn må det også vektlegges at saken gjelder brudd på databasevern og opphavsrett etter åndsverkloven, og således har en ikke-økonomisk side. Å fortsette og lagre og eventuelt også publisere materiale i strid med Lovdatas databasevern og opphavsretten til sammendragene, vil medføre en pågående krenkelse av slike immaterielle rettigheter. Det er ikke et krav for å få midlertidig forføyning at den krenkede må sannsynliggjøre et økonomisk tap ved den fortsatte krenkelsen.

I Rt-2002-108 gir Høyesterett anvisning på at avgjørelsen av om midlertidig forføyning skal besluttes vil bero på en totalvurdering:

Bestemmelsen åpner for en sammensatt vurdering av hvor viktig det omtvistede rettsforhold er for saksøkeren, hvor stort behov saksøkeren har for midlertidig forføyning, hvor inngrepene en midlertidig forføyning vil være, saksøktets adferd m.v.

Etter lagmannsrettens syn taler en slik totalvurdering for at det her foreligger sikringsgrunn og at midlertidig forføyning skal besluttes. For Lovdata gjelder saken beskyttelse av til dels betydelige investeringer. For RP sin del, som ikke har et økonomisk motiv, så kan det ikke anses å ha stor betydning at RP må vente med å eventuelt kunne publisere de aktuelle avgjørelser og sammendrag til det, etter et ordinært søksmål, er rettskraftig slått fast at RP har rett til dette.

Etter dette er lagmannsretten kommet til at Lovdata har sannsynliggjort en sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav b. Det er derfor ikke nødvendig for lagmannsretten å vurdere om det foreligger sikringsgrunn etter § 34-1 første ledd bokstav a.

5.5 Forholdsmessighetsvurderingen

Etter tvisteloven § 34-1 annet ledd kan en forføyning ikke besluttes dersom den skade

eller ulempe saksøkte (RP) påføres ved forføyningen står i et åpenbart misforhold til den interesse saksøkeren (Lovdata) har i at det blir besluttet midlertidig forføyning. Av samme grunner som ovenfor nevnt, finner lagmannsretten at en midlertidig forføyning som fastsatt av byfogdembetet, ikke er uforholdsmessig.

5.6 Konklusjon

Vilkårene for å beslutte en midlertidig forføyning er etter dette til stede. Når det gjelder det nærmere innhold av forføyningen ser ikke lagmannsretten behov for å gjøre endringer i forføyningen som er besluttet av byfogdembetet. RP har i ankeomgangen heller ikke fremkommet med konkrete innsigelser til de nærmere detaljer i forføyningen for det tilfelle forføyningen opprettholdes. Lagmannsretten viser derfor til og tiltrer byfogdembetets kjennelse side 40-41 vedrørende utformingen av forføyningen.

5.7 Sakskostnader

Etter § 20-8 første ledd skal krav på sakskostnader avgjøres for hver instans i den avgjørelse som avslutter saken i instansen. Hvor en sak er anket skal det treffes særskilt avgjørelse om sakskostnadene ved hver instans, jf. blant annet Rt-2009-420 avsnitt 17.

Dersom en part fullt ut eller i det vesentlige har vunnet saken, har han etter tvisteloven § 20-2 første, jf. andre ledd som hovedregel krav på full erstatning av sine sakskostnader fra motparten. Ved vurderingen av om en sak er vunnet fullt ut eller i det vesentlige må det tas utgangspunkt i påstanden i stevning og tilsvaret ved saken for underinstansen, og ved anke må det tas utgangspunkt i påstandene i anken og anketilsvaret, jf. Schei m.fl., Tvisteloven kommentarutgave, 2. utgave, side 700.

Lagmannsretten vurderer først sakskostnadene ved behandlingen ved *byfogdembetet*. Ved avgjørelsen av sakskostnadene for de lavere instanser skal ankeinstansen legge sitt resultat til grunn, jf. tvisteloven § 20-9 første og annet ledd. Det resultat som lagmannsretten er kommet til, må sammenholdes med de påstander som ble nedlagt for byfogdembetet, jf. Rt-2011-699 med videre henvisninger. Ved midlertidig forføyning som først behandles uten muntlig forhandling og så etter en etterfølgende muntlig forhandling, så må det tas utgangspunkt i påstanden i den første begjæringen sammenholdt med det endelige resultatet, jf. Flock, Midlertidig sikring, Universitetsforlaget 2011, side 218-219. Her hvor saken er anket må derfor påstanden som Lovdata nedla for byfogdembetet i den første begjæringen (som ble avgjort uten muntlige forhandlinger) sammenholdes med lagmannsrettens resultat, som er å opprettholde avgjørelsen i kjennelsen etter muntlige forhandlinger (med unntak for sakskostnadsavgjørelse, jf. nedenfor).

I den opprinnelige påstanden, fremsatt i begjæring 31. mai 2018, nedla Lovdata påstand om at RP pålegges å fjerne og forby å publisere «alle rettsavgjørelser på Rettspraksis.no som har sitt opphav fra Lovdatas database, samt slette enhver datafil på Rettspraksis.no som er lastet ned fra Lovdatas database». I kjennelsen avsagt etter den muntlige

forhandlingen, som opprettholdes av lagmannsretten, er imidlertid forføyningen begrenset til «alle rettsavgjørelser fra Høyesterett, hentet fra DVD utgitt av Stiftelsen Lovdata i 2005 og avgjørelser fra Høyesterett, hentet fra Stiftelsen Lovdatas onlinedatabase herunder fra 2006 og 2007» samt også «sammendrag av avgjørelser fra Høyesterett hentet fra disse kilder». Sammenholdt med den opprinnelige begjæringen, som altså gjaldt alle rettsavgjørelser fra alle instanser og for en ubegrenset tidsperiode, så gjelder forføyningen kun høyesterettsavgjørelser og kun for perioden mellom 2003 og 2007. Ut fra dette anser lagmannsretten at Lovdata i saken for byfogdembetet ikke anses å ha vunnet saken fullt ut eller i det vesentlige. På den annen side kan heller ikke RP anses å ha vunnet saken fullt ut eller i det vesentlige for byfogdembetet, ettersom RPs påstand var at kravet om midlertidig forføyning forkastes og at kjennelsen fra byfogdembetet avsagt 1. juni 2018 ble opphevet.

Etter lagmannsrettens resultat skal partene således bære hver sine kostnader for byfogdembetet, slik dette indirekte kommer til uttrykk i tvisteloven § 20-3. Lagmannsretten har vurdert unntaksregelen i tvisteloven § 20-3 første ledd, men er kommet at den ikke kommer til anvendelse.

Etter dette er lagmannsretten kommet til at byfogdembetets sakskostnadsavgjørelse endres slik at sakskostnader ikke tilkjennes noen av partene for behandlingen ved byfogdembetet.

Når det gjelder sakskostnadene for *lagmannsretten* skal man, ved avgjørelsen om en sak er vunnet fullt ut eller i det vesentlige, sammenholde resultatet med de påstander som ble nedlagt i anken og anketilsvaret. Lovdata nedla påstand om at anken ble forkastet. Med unntak for sakskostnadsavgjørelsen for tingretten, jf. over, har Lovdata vunnet ankesaken. At Lovdata fikk endret sakskostnadsavgjørelsen for byfogdembetet i sin disfavør medfører ikke at Lovdata ikke anses å ha vunnet saken fullt ut eller i det vesentlige. Motparten i en ankesak anses for å ha vunnet saken selv om den ankende part oppnår en endring av sakskostnadsavgjørelsen i første instans i sin favør, dersom anken med hensyn til realiteten ikke fører frem. Dette gjelder uansett hvilket økonomisk omfang endringen har, jf. prinsippavgjørelsen i Rt-1997-288, jf. også Rt-1999-1174., jf. Schei, Tvisteloven kommentarutgave (2. utgave) side 702. Lovdata skal derfor tilkjennes nødvendige kostnader for lagmannsretten. Lovdata har fremlagt kostnadsoppgave på kr 66.000 (eks. mva.) for lagmannsretten. Kostnadene anses nødvendige og tilkjennes, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd.

Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING

1. Anken over Oslo byfogdembetes kjennelse, punktene 1-5 og 7 i slutningen, forkastes.
2. Sakskostnader for Oslo byfogdembete tilkjennes ikke.
3. Fredrik Ljone og Håkon Wium Lie dømmes solidarisk til å betale sakskostnader for lagmannsretten til Stiftelsen Lovdata med 66 000 – sekstisekstusen – kroner innen 2 – to – uker etter forkynnelsen av denne kjennelsen.

Jørgen Monn

Anne Ellen Fossum

Christian Lund

Dokument i samsvar med undertegnet original.

Julie Østengen, signert elektronisk